Startnotitie archeologiebeleid gemeente Dalfsen

Past2Present-ArcheoLogic rapportage 422

Gemeentehuis Dalfsen
Burgemeester van Bruggenplein 1, 7721 AZ Dalfsen
Postbus 35, 7720 AA Dalfsen
(0529) 48 83 88

STARTNOTITIE ARCHEOLOGIEBELEID GEMEENTE DALFSEN

Past2Present-ArcheoLogic Rapport	***Nr. 422***
Versie	*03 concept*
Datum	*15-08-2007*
Contactpersoon	*S. van Roode*

Past2Present - ArcheoLogic
Pelmolenlaan 12-14
3447 GW Woerden
Telefoon + 31 (0)348 – 437788
Fax + 31 (0)348 – 437789
e-mail s.vanroode@archeologic.nl

Actie	Versie	Actor	Datum
	0.1	LJ	21-05-2007
Controle kwaliteit			
	0.2	SR	10-08-2007
Opmerkingen OG: B. Berkhoff			15-08-2007
	0.3	SR	15-08-2007
Opmerkingen OG: werkgroep			
Opmerkingen OG: klankbordgroep			
	1.0		
Opmerkingen OG			
	1.1		
Opmerkingen OG			
	1.2		
Goedkeuring OG			
	2.0		

INHOUDSOPGAVE

1 SAMENVATTING 8

2 INLEIDING: DOEL EN METHODE 11

2.1 Doel 11

2.2 Methode 12

2.3 Kaders 13

2.4 In welk onderdeel van het beleid wordt wat geregeld? 17

3 INVENTARISATIE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING EN MONUMENTEN 19

3.1 Inleiding 19

3.2 Verwachtingen 19

3.3 Monumenten 21

4 INVENTARISATIE BODEMVERSTORING OP BASIS VAN VERGUNNINGEN 23

4.1 Inleiding 23

4.2 Vergunningverlening 23

5 INVENTARISATIE BODEMVERSTORING OP BASIS VAN NIEUWE PLANONTWIKKELING BINNEN DE RUIMTELIJKE ORDENING 26

5.1 Inleiding 26

5.2 Bestemmingsplannen en archeologische monumentenzorg 26

5.3 Ruimtelijke ontwikkeling in Dalfsen 27

6 KWANTITATIEVE KEUZES: ONDERGRENS VERGUNNINGEN 30

6.1 Inleiding 30

6.2 Afwegingen maken en normen vaststellen 30

6.3 Kwantitatieve normen: ondergrenzen 31

7 KWALITATIEVE KEUZES: SELECTIEBELEID 33

7.1 Inleiding 33

7.2 Selecteren in de amz 33

7.3 Selectie-agenda en beleid 34

8 KOSTEN 35

8.1 Inleiding en rekenmodel 35

8.2 Resultaten ondergrens vergunningen en toepassen selectiebeleid 37

8.3 Grondexploitatie 39

8.4 Risico's: toevalsvondsten en planschade 40

8.5 Financiering en dekkingsmogelijkheden 41

9 BELEIDSIMPLEMENTATIE IN GEMEENTELIJKE PROCESSEN 43

10 BESLISPUNTEN 45

10.1 Inleiding 45

10.2 Beleidskeuzes 45

10.3 Beleidsinstrumenten 46

10.4 Beleidsimplementatie 47

11 BRONVERMELDING EN LITERATUUR 49

12 BIJLAGE 1: HET AMZ-PROCES 50

13 BIJLAGE 2: TOELICHTING OP HET REKENMODEL 55

13.1 Inleiding 56

13.2 Stap 1) bepalen van de oppervlakte van de bodemverstoring per jaar 56

13.3 Stap 2) vaststellen van de uitgangshoeveelheid archeologisch bodemarchief 57

13.4 Stap 3) Waardering, selectie en bepalen van de zwaarte van de maatregelen 57

13.5 Stap 4) De *output* van het model: Bepalen van de bestuurslasten en de uitvoeringslasten. 58

13.6 Theoretische Scenario's 59

Het verhaal van het verleden

‘Een jonge gemeente met een lange geschiedenis’, zo kan de gemeente Dalfsen getypeerd worden. Door het samengaan van de kernen Dalfsen, Nieuwleusen, Oudleusen, Lemelerveld en Hoonhorst is er een gemeente ontstaan met een grote landschappelijke en cultuurhistorische diversiteit. Deze diversiteit is voelbaar en beleefbaar door heel de gemeente.

De identiteit van de gemeente wordt bepaald door de verschillende landschappen met elk hun eigen geschiedenis en agrarische traditie. De rivier de Vecht die dwars door de gemeente stroomt, doorkruist en verbindt tegelijkertijd deze landschappen met elkaar. Hoewel de gemeente Dalfsen in 1231 voor het eerst genoemd wordt in geschreven bronnen is het hogergelegen landschap in en langs het Vechtdal al duizenden jaren lang bewoond geweest. Het gebied heeft een rijke historie met prachtige landgoederen, havezaten en buitenplaatsen, en het Middeleeuwse kasteel van Rechteren. In de omgeving van Hoonhorst liggen aan aantal oude boerderijen zoals Huize De Mataram en Huize de Horte in een golvend landschap met bochtige wegen, bosgebieden en woeste gronden met stuifzanden. In het noorden van de gemeente treffen we een karakteristiek open veenontginningslandschap aan, met zijn eigen geschiedenis die minder lang terug gaat, maar die zeker niet minder interessant is.
De diversiteit in geschiedenis in de gemeente Dalfsen komt tot uiting in historische bouwwerken, maar zeker ook door een rijk bodemarchief, in de vorm van onzichtbare archeologische overblijfselen van bewoning uit het verleden. De combinatie van zichtbaar en onzichtbaar erfgoed in de gemeente Dalfsen geeft een uitermate geschikte ingang voor het uitdragen van de diverse identiteiten van de gemeente. Hiermee kan de lange en diverse geschiedenis van deze jonge gemeente volop worden gevoeld en beleefd.

Met deze startnotitie wil de gemeente Dalfsen een eerste aanzet geven tot een archeologiebeleid. Niet alleen om vorm te geven aan de nieuwe verplichtingen als gevolg van de wijziging van de Wet op de Monumentenzorg, maar ook om het verleden beleefbaar te maken in het heden.

1 Samenvatting

Doel van het document

Dit document is een startnotitie voor het gemeentelijk archeologiebeleid van de gemeente Dalfsen. Het brengt globaal de relatie tussen de Dalfser archeologie en de voorziene ruimtelijke ontwikkeling in kaart. De combinatie van de archeologie en ruimtelijke ontwikkeling leidt tot een aantal keuzemogelijkheden. De combinatie van deze keuzes resulteert in een aantal kostenscenario's voor de gemeente.
Op basis van dit document kan de gemeente Dalfsen besluiten nemen over de wijze waarop zij haar archeologiebeleid wil inrichten. De startnotitie geeft hiertoe een aantal beslispunten. Op basis van de gemaakte keuzes zal vervolgens een beleidsnota worden opgesteld.

Waarom archeologiebeleid?

Binnenkort zal de gewijzigde Monumentenwet worden goedgekeurd. De wet is het sluitstuk van een bestelswijziging die al tien jaar geleden is ingezet. In 1992 is op Malta het Verdrag van Valletta ondertekend door de leden van de Europese Ministerraad. In dit verdrag is afgesproken het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt, beter te beschermen. De wijzigingen van de Monumentenwet dienen om het Verdrag van Valletta te implementeren in de Nederlandse wetgeving.
De economie van het nieuwe bestel is gebaseerd op het principe dat de bodemverstoorder betaalt voor de archeologische monumentenzorg. Tevens is de bodemverstoorder operationeel verantwoordelijk voor de archeologische monumentenzorg. Dit betekent dat de bodemverstoorder zorg draagt voor de uitvoering volgens de geldende kwaliteitseisen.
De wetgever heeft het bestemmingsplan aangewezen als het centrale instrument voor de archeologische monumentenzorg. De verantwoordelijkheid van de gemeente voor het archeologisch erfgoed in de nieuwe regelgeving zal dan ook veel groter worden dan onder de huidige wetgeving het geval is. Om invulling te geven aan die verantwoordelijkheid heeft de gemeente behoefte aan een duidelijk beleid op het gebied van archeologie.

Gehanteerde methode

Om voor de gemeente Dalfsen inzichtelijk te maken welke keuzes gemaakt kunnen worden op het gebied van archeologiebeleid en wat de financiële gevolgen van die keuzes zijn, is een inventarisatie gemaakt van archeologie en ruimtelijke ordening in de gemeente. De verkregen gegevens zijn gecombineerd tot een aantal keuzemogelijkheden.

Mogelijkheden

De gemeente Dalfsen kan verschillende keuzes maken. Hierbij zijn de twee volgende van groot belang:

- Het maken van kwantitatieve keuzes: bij welke omvang van bodemverstoring wil de gemeente Dalfsen archeologisch onderzoek verplichten?
- Het maken van inhoudelijke keuzes: welke archeologisch inhoudelijke aspecten van de gemeentelijke geschiedenis vindt de gemeente Dalfsen van belang?

Binnen deze twee types keuzes zijn verschillende gradaties van intensiteit mogelijk. Kiest de gemeente ervoor om alles archeologisch te onderzoeken, of bijvoorbeeld alleen bodemverstorende activiteiten met een omvang groter dan 2500 m^2? De jaarlijkse kosten voor het beleidsterrein archeologie worden mede bepaald door de keuzes die de gemeente maakt. Deze notitie presenteert vier varianten:

- Een variant waarin de gemeente bij alle bodemverstorende activiteiten archeologisch onderzoek verplicht;
- Twee varianten waarin de gemeente vanaf een bepaalde omvang van bodemverstoring archeologisch onderzoek verplicht;
- Een variant waarin de gemeente vanaf een bepaalde omvang van bodemverstoring archeologisch onderzoek verplicht, en ook inhoudelijk keuzes maakt over wat zij wel en niet belangrijk vindt.

Ad Variant 1: Alle vergunningen belasten

ambtelijke uren/ 5.849 uur of 3.3 FTE	€175.072,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€ 183.737,-
Totaal	*€376.779,-*

Ad Variant 2: Alle vergunningen boven 250 m² belasten:

ambtelijke uren/ 1.457 uur of 0.7 FTE	€ 36.504,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€ 117.071,-
Totaal	*€171.545,-*

Ad Variant 3: Alle vergunningen boven 2500 m² belasten:

ambtelijke uren/ 784 uur of 0.4 FTE	€ 15.275,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€75.377,-
Totaal	*€108.622,-*

Ad variant 4: Alle vergunningen boven 2500 m² belasten en een inhoudelijk beleid hanteren:

ambtelijke uren: 724 uur of 0.43 FTE	€ 13.458,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
Uitvoeringskosten	€ 61.827,-
Totaal	*€ 93.255,-*

Beslispunten

In hoofdstuk 10 wordt een aantal beslispunten gegeven. Dit zijn:

- besluiten om ondergrenzen te hanteren voor archeologische onderzoeksgebieden;
- besluiten inhoudelijke aandachtspunten te formuleren en inhoudelijke keuzes te maken op basis van een selectiebeleid;
- besluiten de Monumentenverordening in te richten op het nieuw te maken archeologiebeleid;

2 Inleiding: doel en methode

2.1 DOEL

Dit document is een startnotitie voor het gemeentelijk archeologiebeleid van de gemeente Dalfsen. Het brengt globaal de relatie tussen de Dalfsener archeologie en de voorziene ruimtelijke ontwikkeling in kaart. De combinatie van de archeologie en ruimtelijke ontwikkeling leidt tot een aantal keuzemogelijkheden. De combinatie van deze keuzes resulteert in een aantal kostenscenario's voor de gemeente.
Op basis van dit document kan de gemeente Dalfsen besluiten nemen over de wijze waarop zij haar archeologiebeleid wil inrichten. De startnotitie geeft hiertoe een aantal beslispunten.

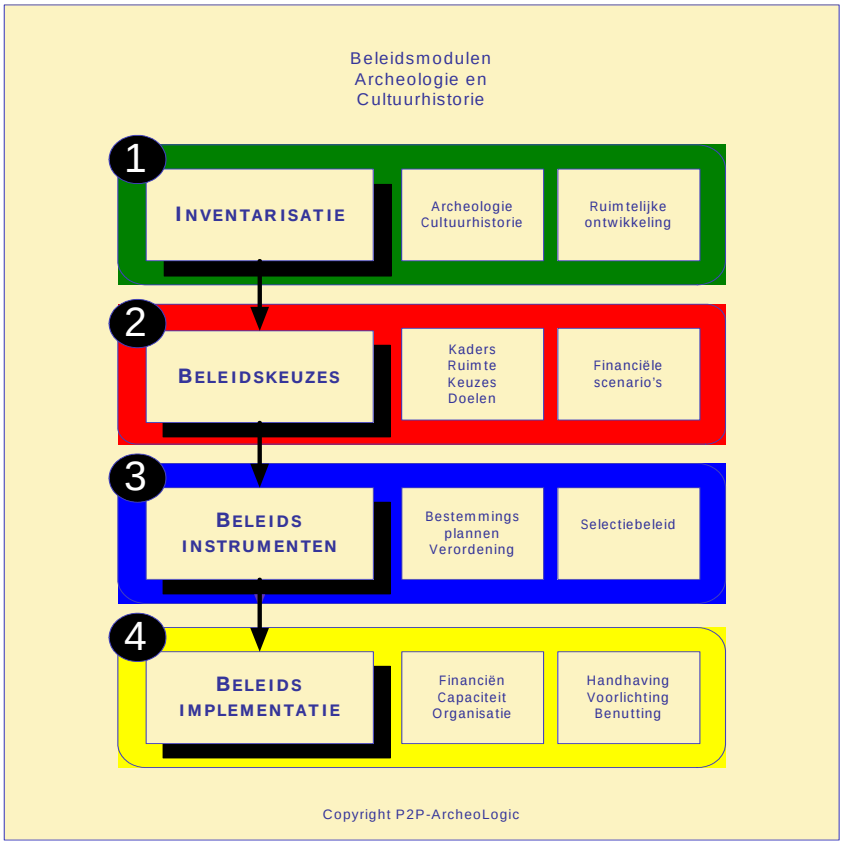

Figuur 1. De stappen van het archeologiebeleid

In figuur 1 worden schematisch de stappen weergegeven aan de hand waarvan Past2Present-ArcheoLogic een archeologiebeleid opstelt. De startnotitie raakt kort

alle aspecten van de verschillende beleidsstappen en geeft een advies over de nadere uitwerking van de stappen in het beleid. Het is dus niet de bedoeling om in dit document alle aspecten van het beleid al in detail te bespreken.
In deel 1 van deze notitie wordt een inventarisatie gemaakt van de archeologische waarden en van de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening en planontwikkeling.
In deel 2 worden de gevolgen en mogelijke keuzes behandeld, waarna de kosten besproken worden.
Tenslotte volgen in deel 3 de beslispunten met betrekking tot de uitwerking van het beleid.
In deze inleiding worden de gebruikte methode, de gehanteerde kaders en het besluitvormingsproces kort besproken.

2.2 METHODE

Om de verschillende mogelijkheden te kunnen schetsen, is allereerst een inventarisatie gemaakt op het gebied van archeologie en ruimtelijke ordening. De inventarisatie omvat:

- De gekende en ongekende archeologische waarden;
- Plannen op het gebied van de ruimtelijke ordening;
- De relatie tussen de plangebieden en de archeologische waarden;
- Het aantal vergunningen (bouw, sloop en aanleg) dat op jaarbasis wordt behandeld;
- Het deel van de vergunningen dat potentieel in aanmerking komt voor een archeologische verplichting;
- De wijze waarop de gemeente de vergunningen handhaaft;
- De capaciteit die de gemeente thans heeft voor de erfgoedzorg;
- Het beleid dat de gemeente thans heeft voor het beleidsveld erfgoedzorg.

Om de inventarisatie op het gebied van ruimtelijke ordening te maken, hebben wij interviews gehouden met gemeentelijk medewerkers die deskundig zijn op het gebied van:

- De gemeentelijke erfgoedzorg;
- De gemeentelijke voornemens met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkeling;
- De vergunningverlening, -handhaving en -registratie;
- Behandeling van planschade.

Namens de gemeente Dalfsen verstrekte Henk Lammertsen informatie over de aanlegvergunningen, planschade claims en ruimtelijke ordening; verstrekte Mirjam Bolhuis informatie over de procedures bij vergunningverlening van de sloop- en bouwvergunningen en Bertus Berkhoff verstrekte informatie over de gemeentelijke ontwikkelingen met betrekking tot het beleidsveld archeologie.

Informatie voor de startnotitie is ook betrokken uit de volgende bronnen:

- De Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- De statistische gegevens van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (intern RACM);
- De nationale archeologische database ARCHIS;

- De statistische gegevens van de Archeologiebalans 2002 (intern RACM);
- Nota Grondbeleid 2004 van de gemeente Dalfsen;
- Handboek bestemmingsplannen van de gemeente Dalfsen (2005);
- Overzichtskaart actualisering en digitalisering bestemmingsplannen, gemeente Dalfsen;
- Artikel 50 uit het bestemmingsplan van de gemeente Dalfsen;
- Monumentenverordening Dalfsen (2005).

2.3 KADERS

De verantwoordelijkheid van de gemeente voor het archeologisch erfgoed in de nieuwe regelgeving zal veel groter worden dan bij de huidige wetgeving het geval is. Hiervoor heeft de gemeente behoefte aan een duidelijk beleid op het gebied van archeologie.

De belangrijkste aspecten van dit beleid zijn:

1. Het nieuwe archeologische bestel dat volgt uit de wet op de Archeologische Monumentenzorg. De verankering hiervan in de vernieuwde Monumentenwet is thans (dd *augustus 2007*) reeds aangenomen door zowel de Tweede als de Eerste Kamer;
2. de uitwerking van het archeologiebeleid in de bestemmingsplannen;
3. de uitwerking van het archeologiebeleid in een monumentenverordening;
4. selectiebeleid: de inhoudelijke selectie van archeologische waarden;
5. de kosten van de archeologische monumentenzorg;
6. de organisatie en implementatie van het beleid in de gemeentelijke organisatie;
7. de benutting van de archeologie; en
8. de financiering van archeologie.

Deze aspecten worden hieronder kort toegelicht.

Ad 1) Het nieuwe archeologische bestel

De economie van het nieuwe bestel is gebaseerd op het principe dat de bodemverstoorder betaalt voor de archeologische monumentenzorg. Tevens is de bodemverstoorder operationeel verantwoordelijk voor de archeologische monumentenzorg. Dat betekent dat de bodemverstoorder zorgt voor de uitvoering volgens de geldende kwaliteitseisen.
De wetgever heeft het bestemmingsplan aangewezen als het centrale instrument voor de archeologische monumentenzorg. Op basis van het bestemmingsplan kunnen burgemeester en wethouders archeologische verplichtingen verbinden aan bouw-, sloop- en aanlegvergunningen en regels geven bij vrijstellingen. De keuze van de wetgever voor het bestemmingsplan houdt ook in dat de gemeente het risico draagt van claims als gevolg van planschade. Daarbovenop is de gemeente in de nieuwe rol van “archeologisch vergunningverlener” ook de risicodrager bij toevalsvondsten die niet bij de vergunningverlening zijn voorzien.
Om bovenstaande reden en in tegenstelling tot bijvoorbeeld de milieuwetgeving, biedt de wetgever de gemeente een ruime beleidsruimte voor het opstellen van

een eigen archeologisch toetsingskader. De gemeente kan hiervoor twee typen normen stellen:

1. Kwantitatieve normen die grenzen stellen aan wat als een bedreigende ingreep moet worden beschouwd (bijvoorbeeld de minimale grootte of diepte van een ingreep waaraan voorschriften worden gekoppeld).
2. Kwalitatieve normen die grenzen stellen aan wat als archeologisch belangrijk moet worden beschouwd (bijvoorbeeld of alle archeologische perioden of thema's van belang zijn of dat hieruit een keuze wordt gemaakt).

Deze beleidskeuzes bepalen uiteindelijk het ambitieniveau of de ondergrens van het gemeentelijk beleid. Het beleid moet maatschappelijk relevant en realistisch zijn.

Ad 2) De uitwerking van het archeologiebeleid in het bestemmingsplan

In de voorstellen voor het archeologiebeleid zijn twee typen plannen onderscheiden: ontwikkelingsgerichte en consoliderende plannen.
Voor de ontwikkelingsgerichte plannen geldt dat een archeologisch vooronderzoek wordt uitgevoerd voorafgaand aan de vaststelling van het bestemmingsplan. De resultaten van het vooronderzoek worden in de vorm van vindplaatscontouren op de bestemmingsplankaart weergegeven en in de toelichting besproken. Voor de consoliderende plannen geldt dat in principe geen bodemverstoring zal plaatsvinden en er dus geen schade aan het bodemarchief zal optreden.
Het archeologisch ruimtebeslag op de bestemmingsplankaart kan dus minimaal gehouden worden, door bijvoorbeeld alleen de aanwezige monumenten te vermelden en niet de te verwachten vindplaatsen. Een minimaal archeologisch ruimtebeslag beperkt de kans op planschade en het aantal vergunningen. De toelichting op het consoliderende plan bevat een beschrijving van de aanwezige monumenten en de archeologische betekenis van het gebied.
Door de toepassing van deze uitgangspunten kan een groot deel van de Archeologische Monumentenzorg als een gestandaardiseerd proces verlopen. De bovengenoemde beleidskeuzes moeten worden afgestemd met de provincie en, indien er sprake is van rijksmonumenten, het rijk.

Ad 3) De uitwerking van het archeologiebeleid in de monumentenverordening

Traditioneel wordt de monumentenverordening vooral benut voor de bescherming van historisch waardevolle gebouwen en in mindere mate om bijvoorbeeld zeldzame of kenmerkende bomen te beschermen. Relatief nieuw is de inzet van dit instrument voor de archeologische monumentenzorg. De gemeente Dalfsen beschikt over een monumentenverordening die vastgesteld is in 2005. Hierin wordt de mogelijkheid gegeven om terreinen van algemeen belang wegens de aanwezigheid van een monument (een zaak die van algemeen belang is wegens zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorisce waarde) aan te wijzen. Dit gegeven kan eventueel op de archeologische monumentenzorg worden toegepast.

Het uitgangspunt van de gemeente is dat de bescherming van het archeologisch erfgoed primair via planologische maatregelen gestalte moet krijgen. Indien het bestemmingsplan geen bescherming kan bieden en ook het nemen van een voorbereidingsbesluit voor een aangepast bestemmingsplan geen optie is, dan worden de mogelijkheden van de monumentenverordening benut.
De aanwijzing van gemeentelijke archeologische monumenten via de monumentenverordening houdt in dat ook een separaat vergunningenstelsel ontstaat. Dat is in beginsel ongewenst omdat hiervoor een gemeentelijke procedure vereist is die bestuurlijke capaciteit vraagt. Het instrument van de monumentenverordening moet gezien worden als een tijdelijke maatregel totdat in een planologische bescherming voor heel het gemeentelijk erfgoed is voorzien. In situaties waarin het archeologisch erfgoed beschermd kan worden via planologische maatregelen, worden de gemeentelijke bevoegdheden van de monumentenverordening niet benut.

Ad 4) Selectiebeleid: inhoudelijke selectie van archeologische waarden

De autonome positie van de gemeente bij planontwikkeling en vergunningverlening houdt in dat de gemeente voor deze taken de bevoegde overheid wordt inzake de archeologische monumentenzorg. De inhoudelijke handelingen bij die rol zijn het:

- keuren van programma's van eisen voor elk archeologisch onderzoek;
- keuren van het rapport dat het resultaat is van het onderzoek;
- selecteren van archeologische waarden voor vervolgonderzoek of maatregelen.

Voor deze handelingen is het nodig om inhoudelijke normen te ontwikkelen. Deze set normen wordt aangeduid als 'selectiebeleid'. Met dit beleid wordt vastgesteld wat de gemeente Dalfsen archeologisch belangrijk vindt.
Het eerste doel van het selectiebeleid is om de archeologische waarden te behouden die in potentie bijdragen aan de kennis over het verleden. Het tweede doel is om de omvang van de archeologische monumentenzorg binnen maatschappelijk aanvaardbare grenzen te houden.

Ad 5) De kosten van de archeologische monumentenzorg

De kosten worden ingedeeld in drie hoofdgroepen: uitvoeringslasten, bestuurslasten en benuttingkosten. Dit zijn de kosten, ongeacht wie die gaat betalen. Bij de financiering van deze kosten wordt bepaald hoe de druk over verschillende veroorzakers wordt verdeeld. De eerste twee hoofdgroepen zijn het gevolg van de wettelijke verplichtingen zoals die gelden in het nieuwe bestel. De

derde hoofdgroep is strikt genomen niet verplicht. Deze kosten genereren het maatschappelijk rendement van de archeologische monumentenzorg. Dit wordt ook wel aangeduid als *return on investment*. De uitvoeringslasten en de bestuurslasten zijn het gevolg van de omvang van de ontwikkelingsgerichte ruimtelijke plannen en die van de vergunningen die worden verleend voor bouw-, sloop- en aanlegwerken. Een deel van deze lasten is voor rekening van de gemeente en een ander deel voor rekening van de burgers, bedrijfsleven en de marktpartijen op het gebied van projectontwikkeling. Uitgangspunt is dat de directe belasting voor de burger zo laag mogelijk blijft.
De hoogte van de kosten voor archeologie is sterk afhankelijk van de kwantitatieve interventienormen en de kwalitatieve inhoudelijke normen die worden gehanteerd. Om deze kosten in beeld te brengen, zijn drie scenario's doorgerekend die het financieel effect tonen van de situatie waarin geen normen worden toegepast tot een situatie waarin alle mogelijke normen die wettelijk en maatschappelijk verantwoord zijn, worden toegepast.
De uitkomsten van de scenario's maken duidelijk waarom het nodig is dat de gemeente een eigen archeologiebeleid heeft; ook als andere overheden de normen stellen, zijn de financiële gevolgen voor de gemeente.
In hoofdstuk 7 worden de kosten nader belicht.

Ad 6) De organisatie en implementatie van het archeologisch beleid in de gemeentelijke organisatie

Voor een goede inbedding van het voorgestelde beleid moet in het gemeentehuis een goede afstemming worden geregeld tussen de archeologie en het proces van vergunningverlening, beheer en onderhoud, en planontwikkeling. Het is dus van belang dat de gemeente een intern aanspreekpunt creëert waar de coördinatie van het archeologiebeleid en de uitvoering tezamen komen. Dit vraagt om een aantal aanpassingen in het huidig werkproces.

Ad 7) Benutting van het erfgoed

Het rijksbeleid moedigt aan dat gemeenten profijt hebben van hun cultuurhistorie. Een locatie met een gedocumenteerd verleden kan een inspiratiebron zijn voor de inrichting van de ruimte en verschaft de bewoner het genoegen om zich te identificeren met dat verleden. Daarnaast geeft het verleden de gemeente een identiteit die benut kan worden voor toerisme (de bezoeker) en educatie.
Doelstelling van het gemeentelijk beleid is echter allereerst om duidelijkheid te scheppen over kosten die gemoeid zijn met archeologie en het formuleren van een eigen onderzoeksagenda. Zodra dat helder is, kan gekeken worden hoe archeologie binnen deze kaders kan bijdragen aan de identiteit van de gemeente Dalfsen. Net als bij mooie gebouwde historische monumenten kan het onzichtbare erfgoed een bijdrage van betekenis leveren.

Ad 8) Financiering van archeologie

In het archeologiebeleid wordt uiteindelijk een aantal keuzes gemaakt. Deze keuzes brengen een kostenplaatje met zich mee. De handhaving en uitvoeringskosten kunnen worden onderverdeeld in kosten die voortkomen uit de vergunningverlening en kosten die het gevolg zijn van nieuwe planvorming. De laatsten moeten worden gedragen door de volgende betrokken partijen in de ruimtelijke ontwikkeling:

1. De gemeente als overheid (Beleidsontwikkeling, vergunningverlening en handhaving/toezicht);
2. De gemeente als beheerder van de openbare ruimte;
3. De burger als private vergunningaanvrager en initiatiefnemer;
4. Marktpartijen als initiatiefnemers;
5. De gemeentelijke grondexploitatie (VEG).

2.4 IN WELK ONDERDEEL VAN HET BELEID WORDT WAT GEREGELD?

In figuur 2 is het archeologisch proces weergegeven. Binnen dit proces moeten zeer veel besluiten door de gemeente worden genomen. Het toetsingskader voor die besluiten moet worden geregeld in het gemeentelijk archeologiebeleid. In Bijlage 1 vindt u een korte beschrijving van het archeologisch proces.

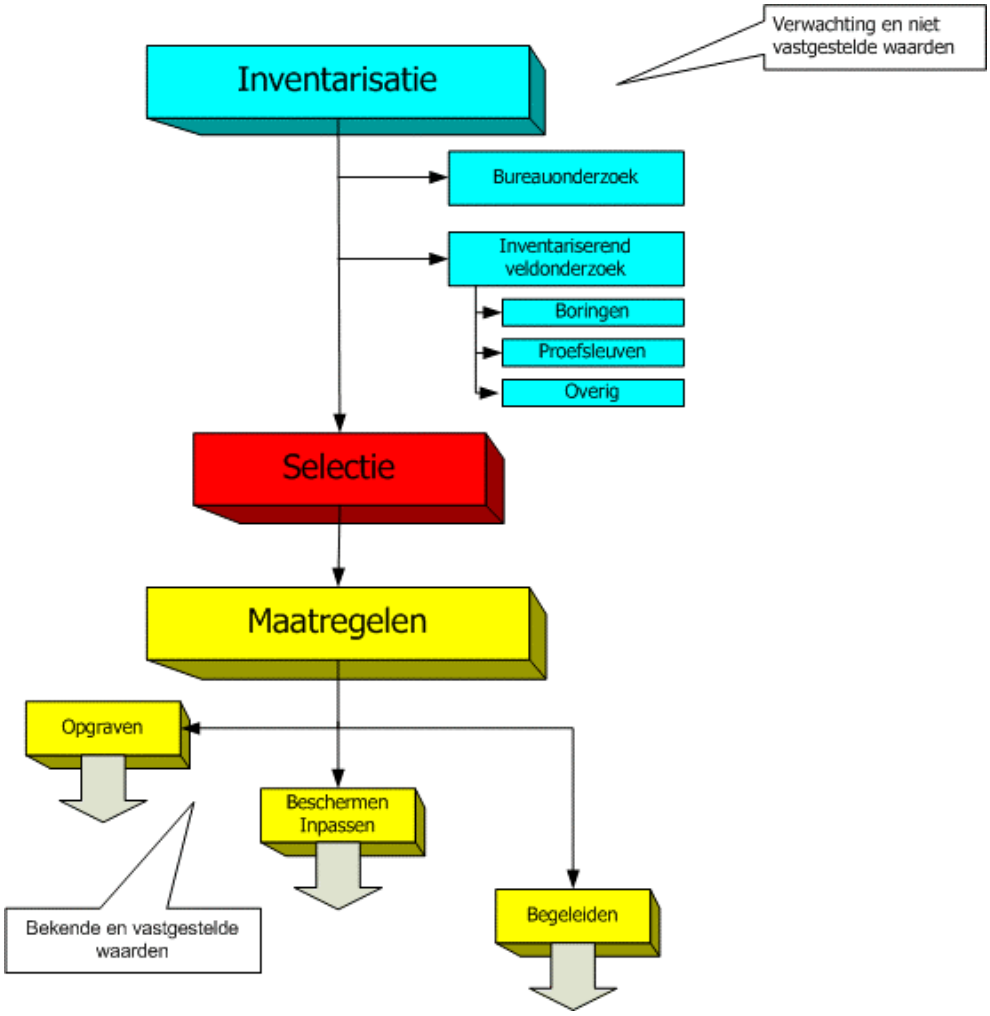

Figuur 2. Het archeologisch proces

Deel 1: Inventarisatie archeologie en ruimtelijke ordening

3 Inventarisatie archeologische verwachting en monumenten

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de aanwezige archeologie in de gemeente Dalfsen gekwantificeerd. Welke archeologische verwachtingen zijn er in de gemeente aanwezig en welk oppervlak beslaan die? Samen met de kwantificering van de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening en de ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening vormt dit hoofdstuk stap 1 van het beleid. De resultaten van deze kwantitatieve inventarisatie zullen mede worden gebruikt voor het formuleren van de beleidskeuzes.

3.2 VERWACHTINGEN

IKAW

Voor het Nederlands land- en zeegebied is de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) ontwikkeld. De kaart toont de trefkans voor archeologische waarden in vier klassen: ‘zeer laag’, ‘laag’, ‘middenhoog’ en ‘hoog’. De schaal van de IKAW is dezelfde als die van de bodemkaart (1:50.000). In essentie is de IKAW een afgeleide kaart van de bodemkaart, in sommige regio’s verbeterd aan de hand van geologische en/of geomorfologische karteringen van het landschap. Het verwachtingsmodel achter de kaart is de relatie tussen de mogelijkheden tot bewoning en landgebruik, en het oorspronkelijke landschap.

Toepassing en gebruik van de IKAW op een gedetailleerdere schaal (inzoomen) wordt, vanwege technische en inhoudelijke beperkingen, door de opstellers van de IKAW afgeraden. Inhoudelijk gezien richt de kaart zich vooral op de locaties die door de eeuwen heen aantrekkelijk waren voor de boerencultuur. Locaties die vanuit andere perspectieven (bijvoorbeeld de jacht, de vroege stedenbouw of militaire strategie) aantrekkelijk zijn, komen in het kaartbeeld nauwelijks voor. Verder houdt de kaart geen rekening met de gebieden waar de bodem zodanig verstoord is dat zinvol archeologisch onderzoek niet meer mogelijk is. Voor gebieden waar het bodemtype niet is vastgesteld, zoals het deel van het grondgebied dat bebouwd is, is geen verwachting aangegeven. Door de IKAW als uitgangspunt te nemen is het archeologische ruimtebeslag vaak groter dan nodig is.

Archeoregio en gemeente

Om het beeld van de archeologie in Dalfsen in breder perspectief te plaatsen, is het nuttig te kijken naar de zogeheten archeoregio waarin de gemeente ligt.[1] Archeoregio's zijn gebieden waarbinnen zowel sprake is van een globaal verband tussen landschap en bewoningsgeschiedenis als tussen landschapsvormende processen en het ontstaan van vindplaatsen. De gemeente Dalfsen ligt in drie archeoregio's, namelijk het 'Overijssels-Gelders zandgebied', het 'Drents zandgebied' en het 'Fries veengebied'. Het grootste gedeelte ligt in het Overijssels-Gelders zandgebied en daar is dan ook een vergelijking mee gemaakt.

	Landoppervlak Dalfsen		Regio Overijssels-Gelders zandgebied		Nederlands landoppervlak	
	Hectare	percentage	hectare	percentage	hectare	percentage
Totaal grondgebied land	16.543	99,36%	391.917	100,00 %	3.194.628	100,00%
Water	107	0,64%				
AMK-terreinen	328	1,97%	3.600	0,92 %	nnb	nnb
Zeer lage trefkans	0	0,00%	0,0	0,0%	150.051	4,70%
Lage trefkans	12.087	72,59%	228.269	58,24 %	1.567.894	49,08%
Middenhoge trefkans	1.457	8,75%	70.170	17,90 %	890.691	27,88%
Hoge trefkans	2.671	16,04%	62.281	15,89 %	585.992	18,34%
Middenhoge + hoge trefkans	4.128	24,79%	132.451	33,80 %	1.476.683	46,22%

Tabel 1. Vergelijking van de verwachtingen in de gemeente Dalfsen met de regio Overijssels-Gelders zandgebied en geheel Nederland

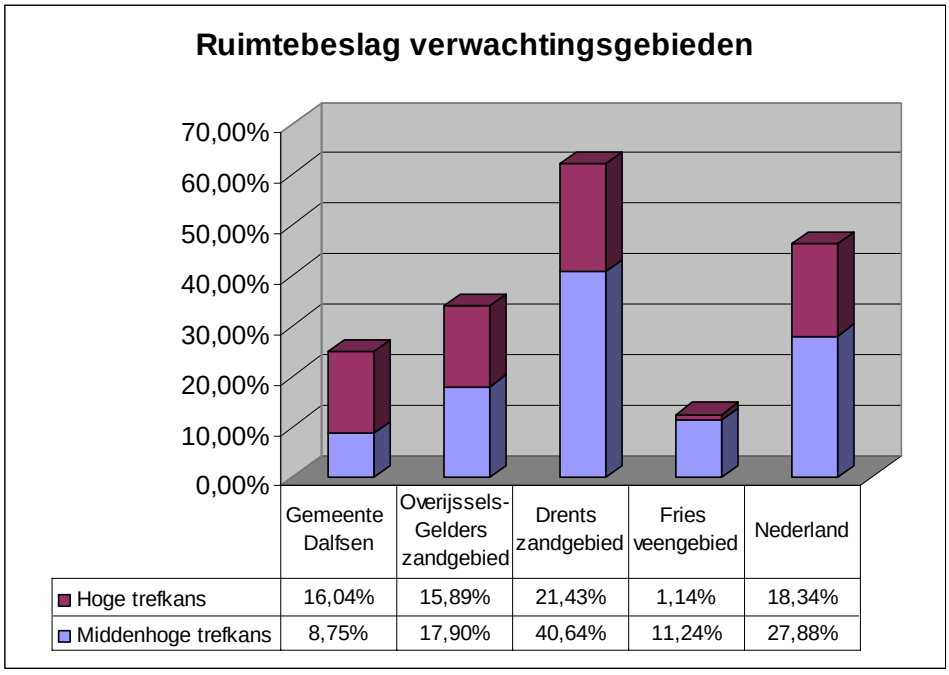

Figuur 3. Ruimtebeslag van de verwachtingsgebieden in de gemeente

[1] Zie de Archeologiebalans, 2002.

Het momenteel algemeen geaccepteerde (rijks- en provinciale) beleid is om bij voorgenomen bodemverstoringen in gebieden met een middenhoge of hoge trefkans een archeologisch vooronderzoek te verplichten. Uit tabel 1 is af te leiden dat een dergelijke plicht van toepassing is op 25% van het grondgebied van Dalfsen. In vergelijking tot de regio's (ca 34, 62 en 12%) en het land (46,22%) is voor Dalfsen dus een kleiner gebied onderzoeksplichtig.
Dit lage percentage hangt samen met de ondergrond van de gemeente Dalfsen. Langs de Vecht bevindt zich een beekdalzone, die een hoge archeologische verwachting kent. Daarnaast liggen in het gebied enige dekzandruggen, soms afgedekt door esdekken (enkeerdgronden), waar ook een hoge verwachting geldt voor archeologische resten. De rest van het gebied bestaat uit laaggelegen delen, die door hun drassige aard ongeschikt waren voor bewoning.

In combinatie met deze startnotitie is voor het grondgebied van de gemeente Dalfsen een verwachtingskaart opgesteld. Deze kaart kan, samen met de verstoringenkaart, als ruimtelijk uitgangspunt worden genomen. In het selectiebeleid worden vervolgens inhoudelijke uitgangspunten voor archeologisch onderzoek vastgesteld die recht doen aan het gehele spectrum van het bodemarchief van Dalfsen.

3.3 MONUMENTEN

De term 'monumenten' wekt soms enige verwarring. Alle door de RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) of de provincie aangewezen archeologische terreinen worden namelijk monumenten genoemd. Deze terreinen zijn aangegeven op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en zijn onderverdeeld in vijf categorieën. Binnen deze groep terreinen is er slechts één soort monument dat een *wettelijk beschermd monument* is. Dat zijn de terreinen van "zeer hoge archeologische waarde, beschermd". Deze worden aangewezen door de RACM en zijn conform de Monumentenwet 1988 beschermd. De terreinen van "hoge en zeer hoge archeologische waarde" zijn na een waarderend onderzoek aangewezen door de provincie. De terreinen van "archeologische betekenis en archeologische waarde" zijn niet-gewaardeerde terreinen die door de provincie zijn aangewezen. Alle door de provincie aangewezen terreinen worden planologisch beschermd door middel van het bestemmingsplan. De handhaving van deze bescherming (onder meer door middel van aanleg-, sloop- en bouwvergunningen) is de taak van de gemeente in het nieuwe archeologische bestel.

De AMK is digitaal beschikbaar via de nationale archeologische database ARCHIS II die beheerd wordt door de RACM. Nederland telt 12.700 archeologische monumenten en 483 gemeenten, wat een gemiddelde van 26,3 monument per gemeente inhoudt. Dalfsen heeft er 25, en heeft er dus iets minder gemiddeld. 2,9% van de provinciale monumenten ligt binnen de gemeentegrenzen van Dalfsen. De eventuele gemeentelijke archeologische monumenten, die de gemeente zelf aanwijst, zijn ook juridisch beschermd.

De gemeente Dalfsen heeft geen archeologische monumenten die beschermd worden via de Monumentenwet 1988. De 25 monumenten zijn voor hun bescherming afhankelijk van de planologische bescherming die het bestemmingsplan biedt.

De hierboven vermelde monumenten zijn aangewezen door de provincie. In beginsel kan de gemeente Dalfsen ook (met enige eenvoudige aanpassingen aan de monumentenverordening) zelf haar archeologische monumenten aanwijzen. De gemeentelijke autonomie wordt versterkt doordat de bescherming en het beheer van de aangewezen gebieden dan een gemeentelijke zaak zijn. Door een gemeentelijk archeologisch monument aan te wijzen, kan de gemeente Dalfsen ook benadrukken welke waarde zij hecht aan delen van het archeologisch erfgoed. Op die manier kan archeologie ook weer een belangrijke rol spelen in de inrichting van de ruimte.

4 Inventarisatie bodemverstoring op basis van vergunningen

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening in de gemeente Dalfsen gekwantificeerd. Hoeveel wordt er jaarlijks aan bodemingrepen gepleegd? Samen met de kwantificering van de archeologie en de ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening vormt dit hoofdstuk stap 1 van het beleid: de inventarisatie (zie figuur 1). De resultaten van de inventarisatie zullen worden gebruikt voor formulering van de beleidskeuzes.

4.2 VERGUNNINGVERLENING

De gemeente is de vergunningverlener van sloop-, bouw- en aanlegvergunningen. In het nieuwe bestel kunnen archeologische verplichtingen verbonden worden aan deze vergunningen.[3] De wetgever gebruikt het werkwoord *kunnen* en dat geeft aan dat de gemeente in deze beleidsvrijheid heeft.

De vergunningvrager is operationeel en financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de archeologische monumentenzorg. Als geen verplichting aan de vergunning wordt verbonden en er wordt wel iets van hoge archeologische waarde aangetroffen, is er sprake van een toevalsvondst.[4] De vergunningvrager is in die situatie niet verantwoordelijk voor de toevalsvondst, want de vergunning is verleend. In dit geval is de vergunningverlener de eerst verantwoordelijke. De gemeente kan dit risico in theorie beperken door aan zo veel mogelijk vergunningen een archeologische verplichting te verbinden. Dat leidt echter tot hoge bestuurslasten en een gering maatschappelijk draagvlak voor de archeologische monumentenzorg. Het is dus zaak om een goede middenweg te vinden.

[3] De aanlegvergunningen zijn gebaseerd op artikel 14 van de Wet ruimtelijke ordening; voor het verbinden van archeologische voorwaarden en voorschriften aan bouw- en sloopvergunningen is een wijziging van de Woningwet vereist. De Wet op de archeologische monumentenzorg voorziet in die wijziging.

[4] Een toevalsvondst is een vondst van (zeer) hoge waarde die wordt aangetroffen buiten de context van een archeologisch onderzoek.

Om inzicht te krijgen in de omvang van de vergunningverlening in Dalfsen is een inventarisatie uitgevoerd. Naar het oordeel van de betrokken ambtenaren is 2006 een representatief jaar voor de genoemde vergunningen in de gemeente en dat jaar is dus geïnventariseerd.
De registratie van de vergunningen in Dalfsen heeft meerdere doelen. Naast het bewaken van het vergunningproces dient de registratie ook om

- de boekhouding van de leges te controleren;
- procesbewaking uit te voeren en;
- statistische analyses uit te voeren.

De vorm van de registratie maakt het mogelijk om te bepalen hoeveel vergunningen gepaard gaan met ingrepen in de bodem en om met behulp van kengetallen een inschatting te maken van de oppervlakte van het grondverzet.

In 2006 zijn 599 vergunningen aangevraagd, waarvan 56 sloopvergunningen. Bij de berekeningen is uitgegaan van een totaal aantal van 599vergunningen, waarvan bij 261 geen en bij 338 wel grondverzet plaats vond. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vergunningen met en zonder grondverzet.

	Totaal		Zonder grondverzet		Met grondverzet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Vergunningen	599	100	261	43,57	338	57,43

Tabel 3. Overzicht van de vergunningen met en zonder grondverzet in 2006.

De bouw of sloop van een dakkapel leidt niet tot bodemverstoring en is dus niet relevant voor het archeologisch erfgoed. In bovenstaande tabel is onderscheid gemaakt tussen vergunningen met en zonder grondverzet.
Bij 338 vergunningen hebben grondwerken plaatsgevonden. Op basis van de oppervlaktes van de bouwprojecten is een schatting gemaakt van de oppervlakte van de bodemverstoring. Voor een groot deel van de vergunningen afgegeven in de gemeente Dalfsen is de oppervlakte van de bodemverstoring bekend. Op basis van deze getallen is een extrapolatie gemaakt voor het overige deel zonder bouwoppervlakten. Tabel 4 geeft een indeling naar de oppervlakte van de verstoring uitgedrukt in zes klassen. Deze klassen zijn arbitrair vastgesteld en dienen om een goed inzicht te krijgen in de oppervlakteverdeling van het aantal vergunningen.

Categorie oppervlakten	= 0 m²	> 0 m²	> 250 m²	> 1000 m²	> 2500 m²
Gemiddelde oppervlakte	227	384	1.170	2.471	4.269
Aantal	261	252	55	20	11

Tabel 4. Cumulative verstoring per klasse.

De vergunningverlening in Dalfsen leidt in totaal tot een jaarlijkse bodemverstoring van circa 13,6 hectare en dat levert een gemiddelde op van 227 m² per vergunning.

Voor een deel van het verstoorde oppervlak zal gelden dat de bodem in het verleden al is verstoord door eerdere bouwprojecten. In dat geval is er (in

principe) geen waardevolle archeologie meer aanwezig. Op grond van de beschikbare gegevens is niet te zeggen welk deel van de circa 13,6 ha een reeds verstoorde bodem heeft. Voor de toekomst is het aan te bevelen om een zogenoemde ‘verstoringenkaart’ bij te houden.
Van de kleinschaliger verstoringen, zoals bijvoorbeeld veroorzaakt door leidingstraten, is geen kaartbeeld beschikbaar. Juist deze kleinere verstoringen hebben tezamen een groot oppervlak. In totaal gaat het om circa 35.549 m^2 of 3,5 ha (de klassen tot 250 m^2). De kleine verstoringen zijn niet alleen van groot belang bij vergunningverlening, maar ook als indicator voor archeologische vindplaatsen. Voor deze verstoringen geldt echter dat niet bekend is welk percentage in al verstoorde grond wordt aangelegd, zoals bijvoorbeeld bij het vervangen van een riool of leiding of het vernieuwen van een weg. Vooral in de binnenstad dient rekening gehouden te worden met verstoring als gevolg van de aanleg van kabels en leidingen. Informatie van het Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) kan hierover meer duidelijkheid verschaffen. Deze informatie is echter niet altijd even betrouwbaar.

De gemiddelde bodemverstoring per vergunning (227 m²) ligt in de gemeente Dalfsen onder het landelijk gemiddelde van 324 m², zoals afgeleid uit inventarisaties in andere gemeenten.

5 Inventarisatie bodemverstoring op basis van nieuwe planontwikkeling binnen de Ruimtelijke Ordening

5.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de verwachte bodemverstoring als gevolg van nieuwe planontwikkeling binnen de ruimtelijke ordening (grondexploitatie) in de gemeente Dalfsen gekwantificeerd. Samen met de kwantificering van de archeologie en de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening vormt dit hoofdstuk stap 1 van het beleid: de inventarisatie. De resultaten van de inventarisatie zullen worden gebruikt voor het formuleren van de beleidskeuzes.

5.2 BESTEMMINGSPLANNEN EN ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG

Het proces van archeologische monumentenzorg (AMZ) wordt altijd doorlopen bij ontwikkelingsgerichte ruimtelijke plannen. In Bijlage 2 is toegelicht waar dat proces uit bestaat. De komende Wet op de Archeologische Monumentenzorg wijst het bestemmingsplan aan als het centrale instrument voor deze archeologische monumentenzorg. Dat betekent onder meer dat de begrippen die gangbaar zijn in de archeologische vakwereld omgezet worden naar bruikbare termen voor een bestemmingsplan. In tabel 5 staat een oplossing die veel gebruikt wordt, onder meer door Past2Present–ArcheoLogic.

De ‘beschermde archeologische monumenten’ worden aangeduid op de plankaarten, maar in de bepalingen worden verder geen regels opgenomen omdat de bescherming via de Monumentenwet of de Monumentenverordening is geregeld. De ‘archeologisch waardevolle gebieden’ worden altijd weergegeven op de plankaart en beschermd via het bestemmingsplan. De ‘archeologische onderzoeksgebieden’ hoeven niet altijd op de plankaart weergegeven te worden. Bij ontwikkelingsgerichte plannen is het algemeen gangbare beleid om door middel van een archeologisch vooronderzoek de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen vast te stellen en te waarderen.

De 25 waardevolle gebieden in Dalfsen zijn door de provincie aangewezen monumenten en worden altijd vermeld op de plankaart. Van de omvangrijke categorie van de onderzoeksgebieden staat niet op voorhand vast dat ze altijd vermeld moeten worden op de plankaart. De gemeente kan hierin zelf een keuze maken. Gebieden met een lage verwachting worden niet vermeld op de plankaart. Van sommige gebieden (zoals bebouwde kommen) is de verwachting niet afdoende bekend. Aanbevolen wordt om voorafgaand aan het vaststellen van de bestemming zekerheid te verkrijgen over de aan- of afwezigheid van waarden.

Terminologie archeologische monumentenzorg	**Terminologie ruimtelijke ordening**
Beschermd terrein van zeer hoge archeologische waarde	Beschermd archeologisch monument
Gemeentelijk archeologisch monument	
Terrein van zeer hoge archeologische waarde	Archeologisch waardevol gebied
Terrein van hoge archeologische waarde	
Terrein van archeologische waarde	
Terrein van archeologische betekenis	
Historische stads- of dorpskern	
Gebied met een hoge trefkans (verwachtingswaarde)	Archeologisch onderzoeksgebied
Gebied met een middenhoge trefkans (verwachtingswaarde)	

Tabel 5. Relatie tussen de archeologische en planologische terminologie

5.3 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING IN DALFSEN

Binnen de gemeente Dalfsen worden er tussen 2007 tot 2012 in totaal 6 bestemmingsplannen geactualiseerd[5]. Aangenomen wordt dat het gaat om ontwikkelingsgerichte plannen.De ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen hebben een gezamenlijk oppervlak van circa 17 hectare. Het gaat hierbij om uitbreidingslocaties. Het is niet bekend of er na deze plannen nog nieuwe plannen gerealiseerd gaan worden.

De inspanningen die de gemeente Dalfsen jaarlijks zal gaan leveren voor de archeologische monumentenzorg bij ontwikkelingsgerichte plannen is lastig in te schatten. Deze notitie gaat uit van een jaarlijkse bodemverstoring van 17 ha door ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij is er vanuit gegaan dat de uitvoering van de ontwikkelingsgerichte plannen in een periode van 5 jaar zullen plaatsvinden. Natuurlijk betekent dat niet dat een archeologische actie nodig is voor heel dit oppervlak. De 17 ha is de bruto input voor de kostenberekening in hoofdstuk 7.

Past2Present–ArcheoLogic houdt een database bij van de kosten met betrekking tot de archeologische monumentenzorg. Uit de gegevens die Past2Present-Archeologic in de loop der jaren landelijk verzameld heeft, blijkt dat voor een

[5] Informatie afkomstig van overzichtskaart actualisering bestemmingsplannen verkregen d.d. 11-05-2007.

ontwikkelingsgericht plan in een ruraal gebied de archeologische kosten circa 1 tot 1,5% van de grondexploitatie bedragen. Indien het plangebied overwegend een hoge verwachting heeft, stijgen de kosten tot circa 2%. Als het plangebied samenvalt met een monument, is zelfs 6% niet ongewoon.

Deel 2: Beleidskeuzes

6 Kwantitatieve keuzes: ondergrens vergunningen

6.1 INLEIDING

In deel 1 van deze startnotitie is geïnventariseerd wat de archeologische verwachtingen voor de gemeente Dalfsen zijn, en wat de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening en ruimtelijke ontwikkelingen is. In dit hoofdstuk worden keuzes gemaakt met betrekking tot oppervlakten voor vergunningverlening. Een mogelijkheid is het instellen van een ondergrens voor bodemverstoring, waarbij onder een bepaald oppervlak geen archeologisch onderzoek hoeft plaats te vinden. Dit hoofdstuk geeft daarvoor een aantal argumenten en geeft inzicht in de gevolgen van het hanteren van een dergelijke ondergrens. In hoofdstuk 7 wordt het instrument voor het maken van inhoudelijke normen, het selectiebeleid, besproken. In hoofdstuk 8 worden daarna verschillende keuzemogelijkheden gecombineerd tot een aantal scenario's. Samen vormen deze hoofdstukken stap 2 van het beleid: het maken van beleidskeuzes.

6.2 AFWEGINGEN MAKEN EN NORMEN VASTSTELLEN

Archeologie en planontwikkeling hoeven elkaar niet uit te sluiten, zij kunnen elkaar versterken.

In de voorafgaande hoofdstukken is vastgesteld dat het proces van archeologische monumentenzorg jaarlijks 17 ha voor de RO -plannen omvat en 13,6 ha als gevolg van vergunningverlening. In totaal wordt dus circa 30 ha per jaar in de gemeente verstoord. Dit hoeft echter geenszins een belemmering voor de realisatie van nieuwe plannen te zijn. Deze schijnbare tegenstelling tussen archeologie en planontwikkeling biedt ook kansen en uitdagingen voor creatieve oplossingen. Voor het gebied van 30 ha wordt het proces van archeologische monumentenzorg (AMZ) doorlopen. Hierbij worden verschillende normen gebruikt.

De kwantitatieve normen dienen om vast te leggen **bij welke omvang** van bodemverstoring voorwaarden opgelegd worden.

De kwalitatieve normen dienen om vast te stellen **wat** er dan vervolgens dient te gebeuren. In tabel 6 vindt u verschillende onderdelen in het AMZ-proces. De gemeente heeft invloed op de mate waarin deze stappen worden gevolgd.

Norm 1	Ruimtebeslag op de plankaart	Hanteren gemeentelijke verwachtingskaart en kaart van verstoorde bodems
Norm 2	Ondergrens bij vergunningplicht	Kleine bodemverstoringen uitzonderen, b.v. oppervlak < 250 m² en ingreep ondieper dan 0,4 m
Norm 3	Vaststellen van de behoudenswaardigheid	Operationalisering van de criteria voor fysieke en inhoudelijke kwaliteit
Norm 4	Inhoudelijke selectie op basis van gemeentelijke agenda	Keuze voor archeologische perioden of kennisthema's die in de gemeente belangrijk zijn
Norm 5	Keuze voor de maatregelen	Verhouding tussen "opgraven", "fysiek beschermen" en "begeleiden". Opgraven is veruit de duurste maatregel.
Norm 6	Eisen aan de maatregelen	Niet meer opgraven of beschermen dan nodig is om de archeologische informatie te behouden

Tabel 6. De zes normen van het proces van archeologische monumentenzorg in het nieuwe archeologische bestel.

Voor deze notitie zijn de normen 2 en 4 het belangrijkst. Norm 2 heeft vooral een aanzienlijke invloed op de bestuurslasten bij vergunningverlening. Norm 4 heeft invloed op het aantal te treffen maatregelen: ter plaatse behouden, opgraven, of begeleiden. Ervaringen elders in het land geven aan dat duidelijke inhoudelijke keuzes op basis van een selectieagenda leiden tot circa 15% minder maatregelen. Deze norm zal nader besproken worden in het volgende hoofdstuk.

Met betrekking tot norm 2 wordt nog opgemerkt dat deze norm in de bepalingen bij de bestemmingsplannen wordt opgenomen en dat het daarom aan te bevelen is om de norm eerst door te spreken met de provincie. Immers, de provincie toetst de bestemmingsplannen!

6.3 KWANTITATIEVE NORMEN: ONDERGRENZEN

Het is discutabel of de archeologische monumentenzorg gebaat is bij een stroom rapporten over minionderzoeken. Op grond van ervaringscijfers kan voorspeld worden dat circa 83% van de minionderzoeken geen archeologische informatie zal opleveren, maar dat zelfs het kleinste onderzoek minimaal € 1.500,- kost. Van kennisvermeerdering is doorgaans geen enkele sprake. Los daarvan is het ook nog de vraag of er genoeg archeologische capaciteit is om al deze minionderzoeken uit te voeren en er rapporten over te schrijven. Een ander aspect is de jaarlijkse aanwas van bijna 800 rapporten in het gemeentelijk archief van Dalfsen wanneer elke vergunning minstens één rapport oplevert. De meeste rapporten zijn flinterdun en voegen geen wezenlijke kennis toe. Verplichtingen die door het publiek als zinloos worden ervaren zijn een risico voor het maatschappelijk draagvlak voor de archeologische monumentenzorg. De 'ondergrens' voor een archeologische verplichting dient wetenschappelijk zinvol, maatschappelijk

acceptabel en bestuurlijk verantwoord te zijn. Onderstaande tabel geeft aan welke gevolgen diverse normen hebben.

Norm verstoring	Aantal vergunningen	% Vergunningen	Gemiddelde verstoring	Oppervlak verstoring	% Bodemverstoring
= 0 m^2	*599*	*100,0%*	*227*	*13.60 ha*	*100,0%*
> 0 m^2	*338*	*56,42%*	*384*	*12,97 ha*	*95,4%*
> 250 m^2	*86*	*14,36%*	*1.170*	*10,04 ha*	*74,8%*
> 1000 m^2	*31*	*15,18%*	*2.471*	*7,67 ha*	*56,4%*
> 2500 m^2	*11*	*1,84%*	*4.269*	*4,68 ha*	*34,4%*

Tabel 7. De bodemverstoring bij verschillende vergunningnormen (ondergrenzen).

Tabel 7 is gebaseerd op de gegevens vermeld in het vorige hoofdstuk.[6]
De tabel toont dat als de norm hoger wordt gesteld (in m^2) het aantal vergunningen in Dalfsen veel sterker afneemt dan het oppervlak waarvoor de vergunningplicht kan gelden. Zo blijkt dat als alleen aan de bouwprojecten met een oppervlakte groter dan 250 m^2 een archeologische plicht wordt verbonden, het aantal verplichtingen tot 14,36% is teruggebracht, terwijl het te onderzoeken gebied nog altijd 74,8% bedraagt. Door het hanteren van een ondergrens wordt de maatschappelijke druk van de archeologie verlaagd, terwijl de mogelijkheden tot zinvol inhoudelijk onderzoek naar het verleden van de gemeente vrijwel gelijk blijven. Voor onderzoeksgebieden (gebieden met een hoge en middelhoge verwachtingswaarde), kan bijvoorbeeld een ondergrens van 250m^2 gehanteerd worden. Deze gebieden zullen uiteindelijk worden vastgelegd op de beleidskaart.

Deze normen geven alleen een oppervlakte weer waaraan een archeologische plicht verbonden kan worden. Om de voorschriften verder aan te scherpen, is aan te bevelen in de uitwerking van het beleid ook een norm voor de minimale verstorings*diepte* vast te stellen.

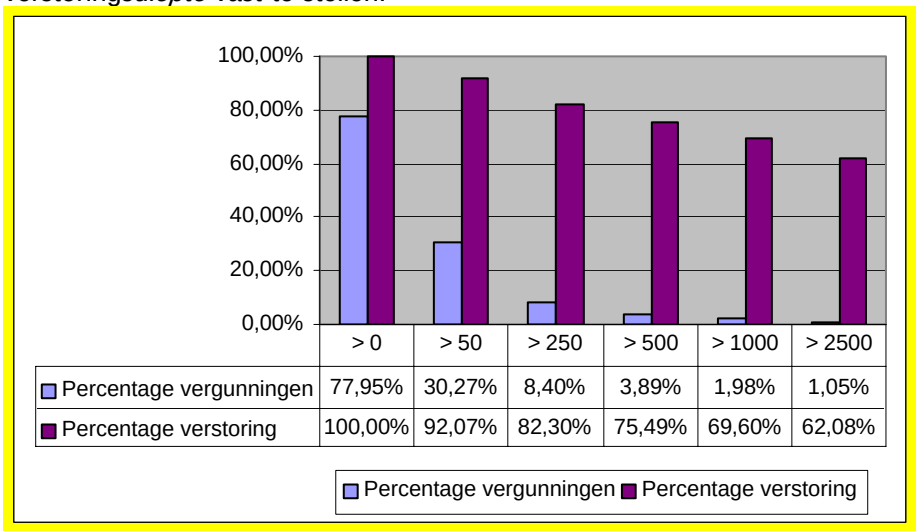

Figuur 4. Relatie tussen ondergrens vergunningen en onderzocht gebied

[6] De cijfers zoals de gemeente die heeft kunnen aanleveren zijn incompleet en bevatten niet allemaal een oppervlakte van de verstoring. Dat komt door de registratiewijze, niet door fouten in de aanlevering. P2P heeft op basis van de vergunningen waarvan wel een te verstoren oppervlaktebekend was, de oppervlakten voor de rest van de vergunningen geschat.

7 Kwalitatieve keuzes: selectiebeleid

7.1 INLEIDING

In deel 1 van deze startnotitie is geïnventariseerd wat de archeologische verwachtingen voor de gemeente Dalfsen zijn, en wat de bodemverstoring als gevolg van vergunningverlening en ruimtelijke ontwikkelingen is. In dit hoofdstuk wordt het instrument voor het maken van kwalitatieve normen, het selectiebeleid, besproken. In het voorgaande hoofdstuk zijn kwantitatieve keuzes voorgesteld met betrekking tot oppervlakten voor vergunningverlening. In hoofdstuk 8 worden daarna verschillende scenario's berekend op basis van verschillende keuzes die de gemeente kan maken. Samen vormen deze hoofdstukken stap 2: het maken van beleidskeuzes.

7.2 SELECTEREN IN DE AMZ

De functie van selectie is om op basis van een vooronderzoek vast te stellen welke archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Het selecteren van archeologische waarden is de bevoegdheid van de overheid die de verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed neemt of moet nemen.
De discussie over de maatregelen (opgraven, behoud *in situ*, archeologische begeleiding) die uiteindelijk getroffen worden, heeft twee focuspunten: behoud *in situ*[7] en behoud *ex situ*[8]. Een nationaal onderzoekskader voor het behoud *in situ* van een waarde bestaat (nog) niet, maar algemeen geaccepteerd is dat de veroorzaker een haalbaarheidsstudie uitvoert naar de mogelijkheden van fysieke bescherming en de planologische inpassing van een te behouden waarde.[9]

[7] Behoud in situ betekent dat de waarde in de bodem blijft behouden en zo nodig wettelijk, planologisch of fysiek wordt beschermd, mitigerende maatregelen kunnen ook deel uitmaken van de bescherming.
[8] Behoud ex situ betekent dat de waarde opgegraven wordt en dat de archeologische informatie behouden blijft middels de documentatie van de opgraving, de rapportage en de bewaarde vondsten in het depot.
[9] Deze norm is in 1995 geïntroduceerd bij zowel het project Betuweroute als bij de Vinex-locatie Houten en sindsdien bij talloze projecten toegepast.

7.3 SELECTIE-AGENDA EN BELEID

Sinds 2001 zijn in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)[10] enige processuele normen vastgelegd met betrekking tot de inhoudelijke selectie van archeologische waarden. De KNA geeft aanwijzingen aan uitvoerende partijen hoe zij de betrokken overheid moeten informeren.
De overheid bepaalt zelf welke inhoudelijke informatie van belang is. Zij kan die keuzes vooraf vastleggen in een zogeheten selectieagenda: een document waarin de archeologische aandachtspunten van een gemeente worden vastgelegd.
In de KNA zijn de criteria benoemd die van belang zijn om een archeologische waarde te waarderen: fysieke kwaliteit (in welke staat verkeert de waarde), inhoudelijke kwaliteit en belevingswaarde (ligt de waarde onder de grond verborgen, of is deze te zien en te beleven door bijvoorbeeld voorbijgangers?). De samenhang van deze criteria leidt tot een conclusie omtrent het belang van de betreffende archeologische waarde. Inhoudelijke kwaliteit wordt vastgesteld aan de hand van aandachtspunten die de gemeentegrens overschrijden. Immers, een bepaalde archeologische waarde kan in een gemeente zeldzaam zijn, maar in de regio juist niet. In dat opzicht zijn de gemeentegrenzen arbitrair. Een selectieagenda zou dan idealiter ook gebaseerd moeten zijn op de resultaten van een gemeente overstijgende inventarisatie van archeologische kennis met inbreng op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

De gemeente zal haar eigen beleidsdoelen moeten gaan stellen: hoe wordt er omgegaan met archeologie en tot op welk detailniveau? De archeologisch inhoudelijke uitgangspunten zoals die geformuleerd zijn in de selectieagenda vormen een goede basis waarop de gemeente het eigen gemeentelijk beleid kan formuleren.

De gemeente Dalfsen kiest ervoor om verantwoordelijk te zijn voor het archeologisch erfgoed binnen haar grondgebied en dat houdt in dat de gemeente een eigen selectiebeleid hanteert en een eigen onderzoeksagenda opstelt. De gemeente zal in de toekomst een dergelijk selectiebeleid inclusief de selectieagenda opstellen. Ervaringen elders in het land geven aan dat duidelijke inhoudelijke keuzes op basis van een selectieagenda leiden tot minder maatregelen.
Daarnaast biedt het een uitgelezen mogelijkheid gerichte onderzoeksthema's te formuleren die de gemeente Dalfsen belangrijk vindt. Daarbij kan specifiek aandacht besteed worden aan aspecten van de gemeentelijke geschiedenis, die op hun beurt weer een bron van inspiratie kunnen vormen voor huidige inrichters van de ruimte.

[10] In dit document wordt de KNA versie 3.1 gehanteerd.

8 Kosten

8.1 INLEIDING EN REKENMODEL

In deel 1 van deze startnotitie is geïnventariseerd wat de archeologische verwachtingen voor de gemeente Dalfsen zijn, en wat de bodemverstoring als gevolg van vergunningverleningen en ruimtelijke ontwikkelingen is. In de voorgaande hoofdstukken zijn kwantitatieve keuzes voorgesteld met betrekking tot oppervlakten voor vergunningverlening en is het instrument voor het maken van kwalitatieve normen -het selectiebeleid- besproken. In dit hoofdstuk worden verschillende scenario's berekend op basis van verschillende keuzes die de gemeente Dalfsen kan maken. Samen vormen deze hoofdstukken stap 2: het maken van beleidskeuzes.

Om het beleidsterrein archeologie ook financieel inzichtelijk te maken, hebben we een rekenmodel ontwikkeld (figuur 5). Een uitgebreide toelichting op de werking van het model vindt u in Bijlage 3. Het model berekent de gemeentelijke bestuurs- en uitvoeringslasten.
Het uitgangspunt voor de berekening is het ruimtebeslag van de jaarlijkse bodemverstoring. Om dit ruimtebeslag te kunnen bepalen, hebben we de vergunningen en de ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen geïnventariseerd. De bodemverstoring wordt vervolgens gekoppeld aan de hoeveelheid aanwezige en verwachte archeologie. Wat betekent de bodemverstoring voor de archeologie op jaarbasis? Iedere bodemverstorende activiteit brengt werk met zich mee voor de gemeente: er moet getoetst worden of archeologisch onderzoek nodig is, aan welke eisen dat moet voldoen, of vervolgonderzoek nodig is, en zo ja, met welke onderzoeksvragen, enzovoorts. Het toetsen van plannen en vergunningaanvragen, het uitbesteden van onderzoek aan archeologisch uitvoerders, het opstellen van Programma's van Eisen, het beoordelen van rapporten: al deze handelingen kosten tijd. Dat zijn de bestuurslasten. Daarnaast kosten de archeologische onderzoeken zelf ook geld: de uitvoeringslasten.
In het rekenmodel wordt berekend hoeveel tijd en geld de gemeente nodig heeft om archeologisch onderzoek te laten verrichten. Er zijn drie varianten berekend.

1. Een variant waarin de gemeente bij alle bodemverstorende activiteiten archeologisch onderzoek verplicht;
2. Een variant waarin de gemeente vanaf een bepaalde omvang van bodemverstoring archeologisch onderzoek verplicht;

3. Een variant waarin de gemeente vanaf een bepaalde omvang van bodemverstoring archeologisch onderzoek verplicht, en ook inhoudelijk keuzes maakt over wat zij wel en niet belangrijk vindt.

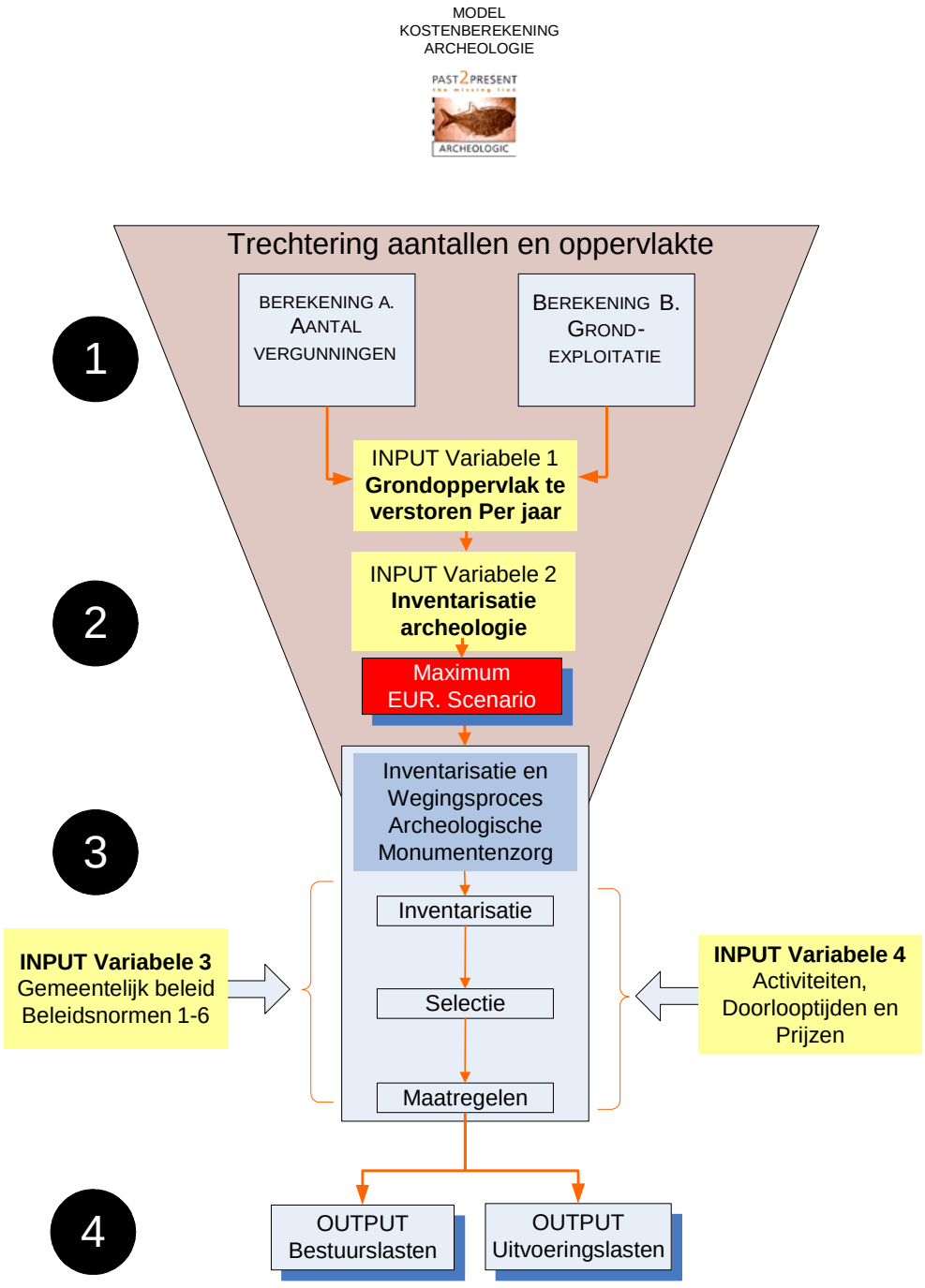

Figuur 5. Het gehanteerde rekenmodel

Alle bedragen in dit hoofdstuk hebben betrekking op de gemiddelde archeologische kosten voor het grondgebied van Dalfsen. Daarbij zijn zoals eerder gezegd de ongekarteerde delen meegerekend tot het onderzoeksgebied. Daarnaast blijft het archeologie: hoewel de kans op het aantreffen van archeologische waarden heel redelijk vastgesteld kan worden, kan nooit (zonder veldonderzoek) een volledige

garantie worden gegeven voor het feitelijk aan- of afwezig zijn van archeologische waarden.

Er zijn vier variabelen die de uitkomst van het rekenmodel bepalen:

1. Variabele 1 betreft de oppervlakten van de bodemverstorende activiteiten.
2. Variabele 2 betreft de hoeveelheid archeologie.
3. Variabele 3 betreft de politieke keuzes die de gemeente maakt. De normen leveren tezamen theoretisch een oneindig aantal scenario's op waaruit de bestuurders kunnen kiezen. In dit hoofdstuk worden variaties van de normen 2 en 4 doorgerekend om het effect op de kosten zichtbaar te maken. Daarbij is uitgegaan van een scenario waarin er niets gedaan wordt, een scenario waarin kwalitatieve keuzes worden gemaakt en een scenario waarin ook kwantitatieve keuzes worden gemaakt.
4. Variabele 4 zijn de kengetallen die Past2Present – ArcheoLogic heeft verzameld over uitvoeringskosten en bestuurslasten. Bij de uitvoeringskosten gaat het vooral om de kostprijzen per eenheid van diverse soorten onderzoeken in diverse landschappen en bodemtypen. Alle kengetallen voor de kosten zijn gebaseerd op aanbesteed werk gedurende de afgelopen tien jaar. Voorts is de statistiek van belang die aangeeft in hoeveel gevallen vooronderzoek leidt tot aanvullend onderzoek en tot hoeveel archeologische beheersmaatregelen dat weer leidt. Bij de bestuurslasten gaat het vooral om het aantal werkuren dat ambtenaren en adviseurs besteden. Ook daarvoor beschikt Past2Present – ArcheoLogic over een database met gegevens van vele gemeenten over de afgelopen drie jaar.

Er is niet voor gekozen om het opnemen van de archeologische monumentenzorg in bestemmingsplannen tot de bestuurslasten te rekenen. De bestuurslasten omvatten daarmee de volgende activiteiten. Voor activiteiten 2 t/m 5 is een professioneel archeoloog vereist:

1. Toetsen van vergunningaanvragen aan het bestemmingsplan;
2. Keuren van Programma's van Eisen voor alle uitvoerende onderzoeken in de gemeente. In de regel betreft het onderzoeken in het kader van nieuwe (ontwikkelingsgerichte) bestemmingsplannen of onderzoeken in het kader van (aanleg-, bouw-, sloop-) vergunningen;
3. Beoordelen van de rapportages die het resultaat zijn van uitgevoerde onderzoeken en op basis daarvan besluiten of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn;
4. Selecteren van archeologische waarden op grond van een afgerond vooronderzoek;
5. Formuleren van de eisen aan de maatregelen, die gericht zijn op het beschermen (behoud *in situ*) of het opgraven (behoud *ex situ*) van geselecteerde waarden.

8.2 RESULTATEN ONDERGRENS VERGUNNINGEN EN TOEPASSEN SELECTIEBELEID

Het ontworpen rekenmodel is complex vanwege de vele inputvariabelen, maar dat is nu eenmaal een gegeven dat inherent is aan het archeologisch proces. Voor het vergunningentraject zijn drie scenario's doorgerekend zonder toepassing van een

selectiebeleid: (1) alle 599 vergunningen met bodemverstoring belasten, (2) de 86 vergunningaanvragen met een verstoringsoppervlak groter dan 250 m² en (3) de 11 vergunningsaanvragen met een verstoringsoppervlak groter dan 2500 m² belasten. In Bijlage 3 is nader toegelicht hoe de onderstaande berekende kosten tot stand zijn gekomen. Dat levert de volgende globale kosten[11] op:

Variant : Alle vergunningen belasten

ambtelijke uren/ 5.849 uur of 3.3 FTE	€175.072,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€ 183.737,-
Totaal	*€376.770,-*

Variant 2: Alle vergunningen boven 250 m² belasten:

ambtelijke uren/ 1.457 uur of 0.7 FTE	€ 36.504,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€ 117.071,-
Totaal	*€171.545,-*

Variant 3: Alle vergunningen boven 2500 m² belasten:

ambtelijke uren/ 784 uur of 0.4 FTE	€ 15.275,-
vaste bestuurskosten	€17.970,-
uitvoeringskosten	€75.377,-
Totaal	*€108.622,-*

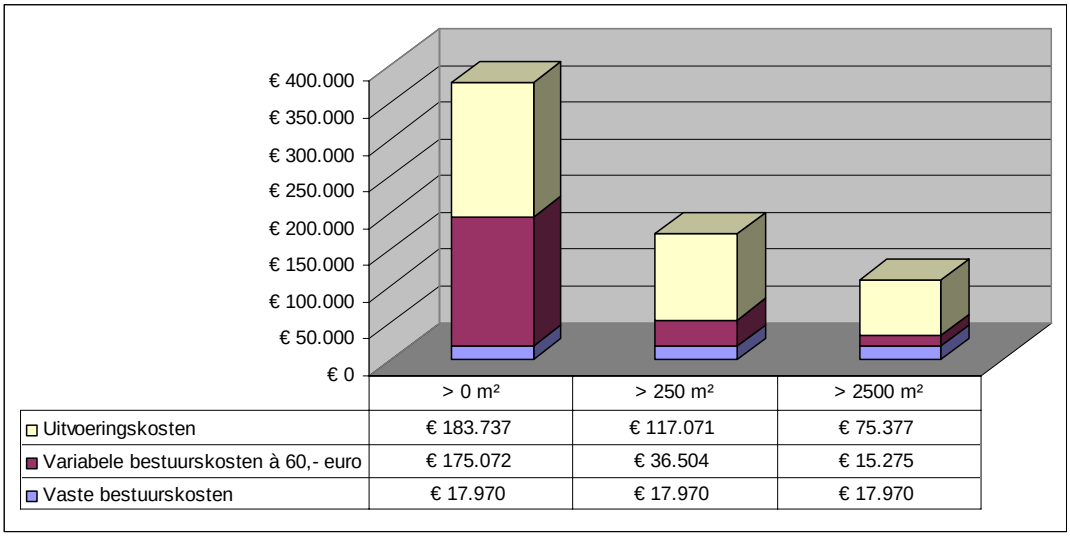

	> 0 m²	> 250 m²	> 2500 m²
Uitvoeringskosten	€ 183.737	€ 117.071	€ 75.377
Variabele bestuurskosten à 60,- euro	€ 175.072	€ 36.504	€ 15.275
Vaste bestuurskosten	€ 17.970	€ 17.970	€ 17.970

Figuur 6. Het effect van een ondergrens bij vergunningverlening op de kosten per jaar. De bestuurskosten zijn per uur.

De financiële resultaten spreken voor zich: de verhouding tussen de uitvoeringskosten en de bestuurskosten is zorgelijk. Als er geen norm wordt toegepast, ontstaat een ongezonde verhouding tussen de kosten die de bodemverstoorder betaalt en de kosten die de gemeenschap draagt om de bodemverstoorder te verplichten. Dat kan niet de bedoeling zijn van het principe

[11] De kosten zijn in euro's per jaar.

‘de bodemverstoorder betaalt’, tenzij ook de bestuurslasten volledig verrekend worden met de verstoorder. Het verhalen van de kosten ligt echter buiten het beslag van deze notitie. Bij de norm van 250 m² is deze verhouding beter: slechts 27,7% van de totale kosten bestaan uit bestuurslasten tegen 49,6% zonder toepassing van die norm. Bij een norm van 2500 m² is dit percentage zelfs 24,2%.

Vervolgens is doorgerekend wat de uitkomst is als er ook inhoudelijke keuzes worden gemaakt in de vorm van een selectiebeleid. Het blijkt dat een selectiebeleid een gering effect heeft op de bestuurslasten, maar een relatief groot effect op de uitvoeringskosten. Bij de norm van 2500 m^2 bedragen de uitvoeringskosten als er ook een selectiebeleid wordt gehanteerd circa € 61.827,- Daarmee vallen de uitvoeringskosten 18,2% lager uit.

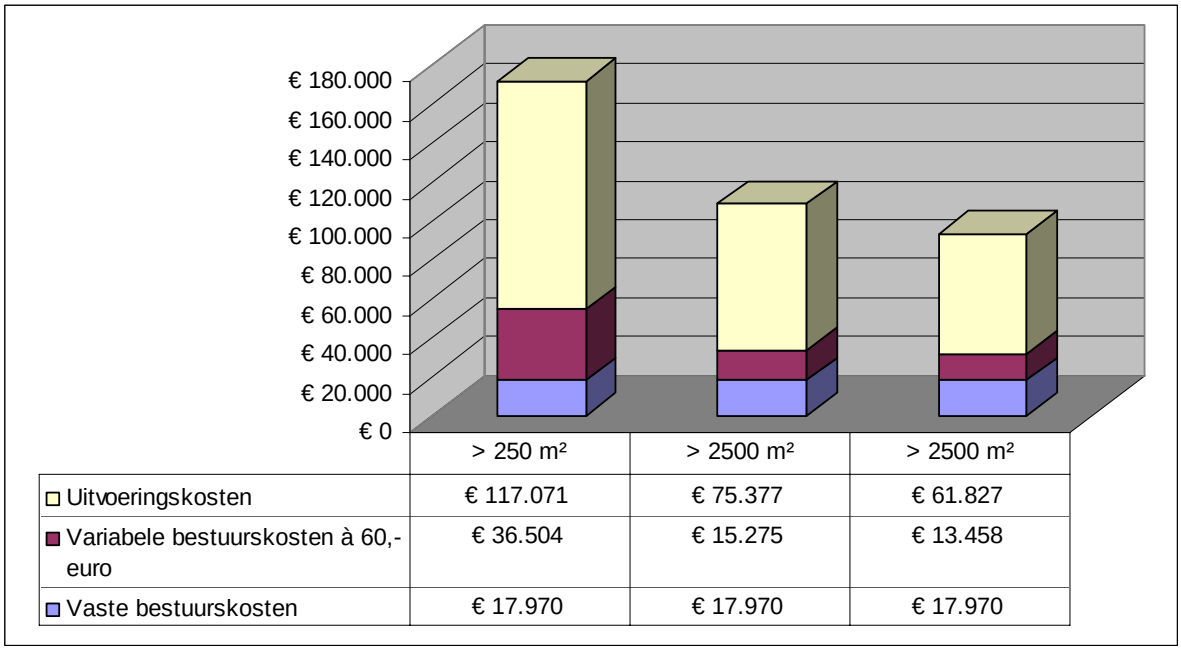

	> 250 m²	> 2500 m²	> 2500 m²
Uitvoeringskosten	€ 117.071	€ 75.377	€ 61.827
Variabele bestuurskosten à 60,- euro	€ 36.504	€ 15.275	€ 13.458
Vaste bestuurskosten	€ 17.970	€ 17.970	€ 17.970

Figuur 7. Het effect van selectiebeleid op de kosten. De bestuurskosten zijn per uur.

8.3 GRONDEXPLOITATIE

In totaal vindt jaarlijks 30 hectare bodemverstoring plaats in de gemeente Dalfsen, waarvan 17 ha in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling en 13,6 ha als gevolg van vergunningverlening. De uitvoeringskosten voor maatregelen op deze 30 ha zijn doorgerekend voor drie varianten:

1. zonder selectiebeleid (maatregelen voor alle behoudenswaardige vindplaatsen) en zonder ondergrens: € 254.343,=;
2. met selectiebeleid, maar zonder ondergrens: € 208.762,=;
3. met ondergrens van 2500 m^2 en met selectiebeleid: € 167.067,=

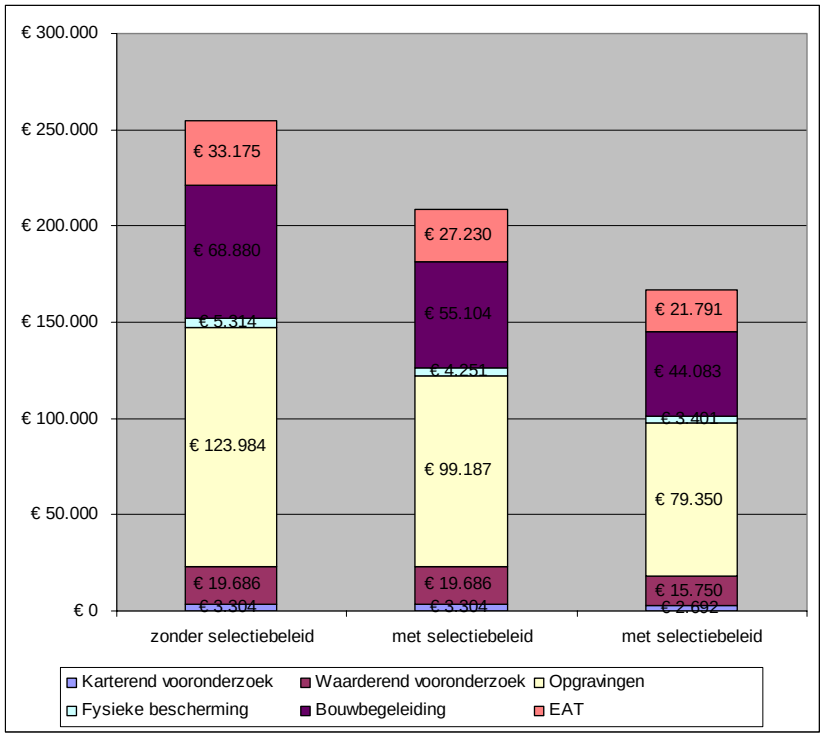

Figuur 8. Totale kosten. EAT zijn bijkomende kosten in Engineering, Administratie en Toezicht.

De eerste kolom in figuur 8 laat de kosten zien als er in het geheel geen keuzes worden gemaakt. De tweede kolom laat het effect van kwantitatieve keuzes zien, terwijl de derde kolom tenslotte het effect toont van de kwantitatieve en inhoudelijke keuzes.
Als de gemeente zich beraad heeft welke keuzes zij wil maken, kan een meer gerichte meterprijs worden berekend. Deze meterprijs is van belang voor de raming van de grondexploitatie van een ontwikkelingsgericht plan. De praktijkervaring van Past2Present – ArcheoLogic is dat als het archeologisch deel van de grondexploitatie meer wordt dan 1,5% er reden is om te bezien of archeologievriendelijkere variant van het stedenbouwkundig plan mogelijk is.

8.4 RISICO'S: TOEVALSVONDSTEN EN PLANSCHADE

Het rekenmodel is niet geschikt voor een kwantificering van de mogelijke risico's: toevalsvondsten en planschade. Toevalsvondsten zijn vondsten van (zeer) hoge archeologische waarde die buiten de context van een archeologisch onderzoek worden gedaan. Als geen onderzoek gaande is, dan zijn er twee mogelijkheden: de bodemverstoorder handelt in strijd met een opgelegde onderzoeksplicht, of er is geen onderzoeksplicht opgelegd. In het eerste geval is de veroorzaker van de bodemverstoring aansprakelijk en in het tweede geval de overheid die geen onderzoeksplicht heeft opgelegd. Tot op heden is in Nederland nog geen planschadeclaim als gevolg van archeologie aan de orde geweest. In het oude bestel is het wel voorgekomen dat compensatieregelingen werden getroffen met belanghebbenden in bezit van grond met een monumentale aanwijzing. De verwachting is dat planschadeclaims in de (nabije) toekomst wel aan de orde zullen komen, omdat het bestemmingsplan het centrale instrument wordt voor de archeologische monumentenzorg.[12] De gemeente Dalfsen heeft het afgelopen jaar 12 planschadeclaims behandeld. Een claim kost 20 tot 50 ambtelijke werkuren,

[12] Medio 2004 heeft de ROB een risicorapport inzake planschadeclaims laten opstellen. Dit rapport is (nog) niet vrijgegeven.

afhankelijk of er nog extra bezwaar gemaakt wordt of in beroep gegaan wordt. De kosten van een vereist extern rapport zijn afhankelijk van hoe de procedure loopt[13]. Daarnaast is er natuurlijk nog de schadeloosstelling indien de claim wordt gehonoreerd.

8.5 FINANCIERING EN DEKKINGSMOGELIJKHEDEN

De handhaving en uitvoeringskosten kunnen worden onderverdeeld in kosten die voortkomen uit de vergunningverlening en kosten die het gevolg zijn van nieuwe planvorming. De laatste moeten worden gedragen door de volgende betrokken partijen in de ruimtelijke ontwikkeling:

- De gemeente als overheid (Beleidsontwikkeling, vergunningverlening en handhaving/toezicht);
- De gemeente als beheerder van de openbare ruimte;
- De burger als private vergunningaanvrager en initiatiefnemer;
- Marktpartijen als initiatiefnemers;
- De gemeentelijke grondexploitatie (VEG).

De dekking van de kosten is uiteindelijk afhankelijk van politieke keuzes.
De wet biedt hiervoor de volgende mogelijkheden:

- Rechtstreeks door de initiatiefnemer aan de uitvoerder;
- Doorbelasting via leges en de rioolrechten;
- Via de opbrengsten uit de grondexploitatie (inclusief bijdragen van marktpartijen;
- Door een vergoeding via het Gemeentefonds (het Rijk heeft hiervoor in de wet een bedrag gereserveerd dat via de VNG wordt verdeeld);
- Door provinciale en rijkssubsidies voor excessieve kosten.

[13] De bestuurslasten bij een claim liggen rond de € 2000,= bij een ambtelijk uurtarief van €60.

Deel 3: Aanbevelingen en adviezen

9 Beleidsimplementatie in gemeentelijke processen

Hoewel geschiedenis en archeologie bij de inwoners van de gemeente Dalfsen wel lijken te leven, is men binnen het gemeentelijk apparaat nog vrij onbekend met archeologie. Zo zijn er voor de betrokken beleidsambtenaar voor archeologie geen vaste uren ingeruimd, veel gebeurt op ad hoc basis. Daardoor is er ook voor burgers veel onduidelijkheid over hoe om te gaan met archeologie bij een bodemverstorende ingreep.
In 2007 zal echter de nieuwe Monumentenwet ingevoerd en enkele andere wetten gewijzigd worden, waardoor gemeenten verantwoordelijk worden voor het eigen archeologiebeleid. Van belang is dus dat gemeente Dalfsen een eigen beleid voor archeologie gaat hanteren, ten eerste om dit aspect voor de burger inzichtelijker te maken, maar ook om te voorkomen dat de provincie het beleid gaat bepalen.

Deze startnotitie bevat veel adviezen over de vormgeving van het gemeentelijk archeologiebeleid en de gewenste beleidsinstrumenten. Er is echter nog één aspect dat niet over het hoofd gezien mag worden. Dat is de vraag welke aanpassingen nodig zijn binnen het gemeentelijk apparaat om het beleidsveld archeologie verder te ontwikkelen en te implementeren. Met betrekking tot dit aspect kunnen voor Dalfsen de volgende opmerkingen worden geplaatst.

Archeologie is ingedeeld bij Ontwikkeling en Grondzaken. Dit is een goede uitgangspositie; in sommige gemeenten is archeologie nog steeds onderdeel van de cultuursector. Op dit moment is er geen vaste capaciteit aanwezig voor het beleidsveld archeologie. De gemeente beschikt over een beleidsmedewerker voor monumenten, die op ad hoc-basis ook archeologie behandelt. Ook in de monumentencommissie is nog geen archeologische expertise aanwezig. Op de agenda van deze commissie heeft nog nooit een archeologisch onderwerp gestaan.

De gemeente Dalfsen overweegt om in de toekomst wat betreft archeologie samen te gaan werken met buurgemeenten. Eventueel zou een regionaal beleid opgesteld en een regionaal archeoloog aangetrokken kunnen worden.

Succesfactoren voor de implementatie

Tot slot is nog te vermelden dat een succesvolle implementatie van een archeologiebeleid sterk afhangt van een aantal factoren, te weten:

- Betrokkenheid van de bevoegde overheidslagen;
- Betrokkenheid van de ambtelijke organisatie;
- Betrokkenheid van de projectontwikkelaars;
- Betrokkenheid van de lokale amateurhistorische en archeologische groepen;
- Betrokkenheid van de inwoners.

10 Beslispunten

10.1 INLEIDING

De onderstaande beslispunten zijn gerelateerd aan de verschillende stappen van het archeologiebeleid zoals weergegeven in de figuur op de volgende pagina. Het betreft de volgende punten:

- besluiten om ondergrenzen te hanteren voor archeologische onderzoeksgebieden;
- besluiten inhoudelijke aandachtspunten te formuleren en inhoudelijke keuzes te maken op basis van een selectiebeleid;
- besluiten de Monumentenverordening in te richten op het nieuw te maken archeologiebeleid;

Hieronder worden deze beslispunten nader uitgewerkt.

10.2 BELEIDSKEUZES

Deze notitie toont aan dat het om een veelheid aan redenen goed is om ondergrenzen te stellen voor het opleggen van een archeologische verplichting bij zowel vergunningverlening als planvorming. Omdat de provincie het bestemmingsplan echter toetst, wordt aanbevolen om de norm die de gemeente kiest als ondergrens voor archeologieplichtige verstoringen door te spreken met de provincie. Deze notitie bevat argumenten voor die besprekingen.

Argumenten voor het stellen van ondergrenzen zijn:

- de maatschappelijke druk van archeologie wordt sterk verminderd;
- de regelgeving wordt niet onnodig belastend waardoor het draagvlak voor archeologie niet vermindert;
- de hoeveelheid onderzocht gebied blijft dermate groot dat de gemeente op verantwoorde wijze met haar erfgoed omgaat.

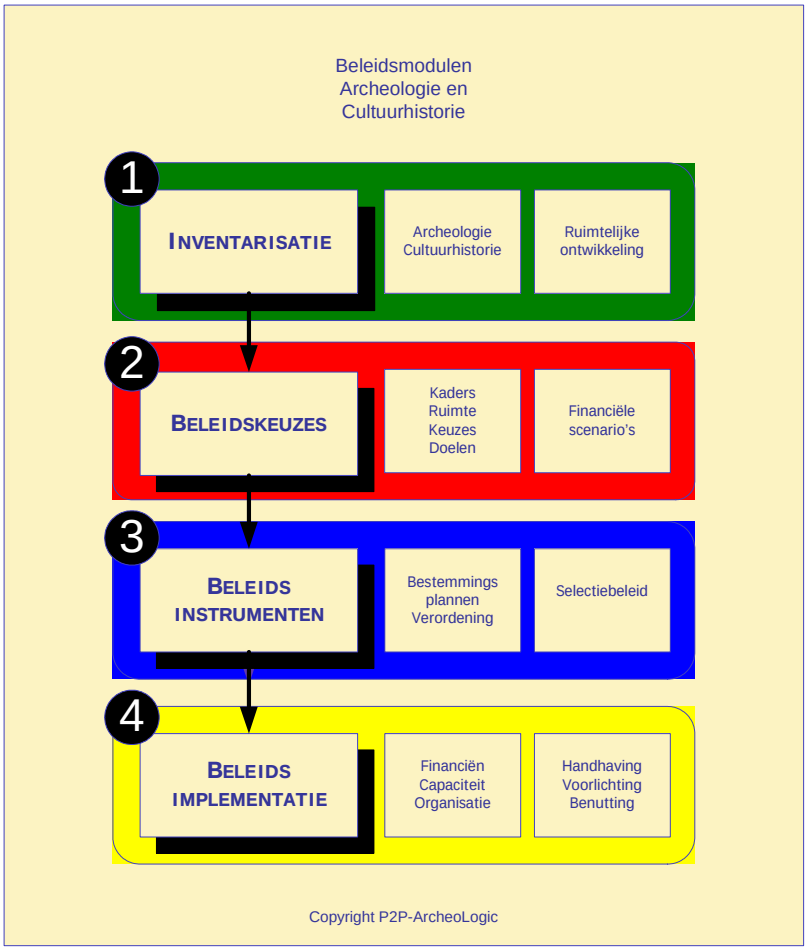

10.3 BELEIDSINSTRUMENTEN

- **Voor de gemeente Dalfsen zal een archeologische beleidskaart worden opgesteld. De beleidskaart is een onderdeel van de verordening. Het is een belangrijk instrument (1) bij het programma om de bestemmingsplannen te herzien, (2) om archeologische verplichtingen te verbinden aan vergunningen en (3) voor de implementatie van de wet Puberr[14]. De eerder genoemde verwachtingskaart dient als de basis voor een beleidskaart. Ook verdient het in dit kader aanbeveling een verstoringenkaart bij te houden.**

- **Niet al het archeologisch erfgoed heeft een regionale of nationale betekenis, maar kan wel lokaal van groot belang zijn. Zowel voor het erfgoed als voor de kostenbeheersing is het aan te raden om (steeds nadat een deugdelijk vooronderzoek is uitgevoerd) duidelijke keuzes te maken op basis van een selectiebeleid. Geadviseerd wordt om een selectiebeleid op te stellen en door het gemeentebestuur te laten vaststellen.**

[14] Publieksrechtelijke Beperkingen: de burger dient bij navraag binnen een vast aantal dagen geïnformeerd te worden over alle beperkingen die voor een bepaald perceel gelden.

- **De gemeentelijke autonomie inzake de archeologische monumentenzorg wordt versterkt als het instrument Monumentenverordening zo wordt ingericht dat burgemeester en wethouders een aanwijzingsbevoegdheid krijgen voor archeologische monumenten. Het toekennen van een monumentstatus ligt nu geheel bij het rijk en de provincie. Vooral bij belangrijke toevalsvondsten en complexe binnenstedelijke problematiek ontstaat vaak verwarring over de bevoegde overheid. Om die reden wordt geadviseerd dat de gemeente zichzelf een aanwijzingsbevoegdheid verschaft door aanpassing van de Monumentenverordening.**

10.4 BELEIDSIMPLEMENTATIE

- **Het nieuwe archeologisch bestel vraagt om de inzet van maatschappelijk geld door de toename in uitvoeringskosten en bestuurlijke lasten. Voor een deel zullen deze kosten gecompenseerd worden door een jaarlijkse bijdrage van het rijk aan het gemeentefonds. Vooralsnog zal een verdeelsleutel van 61 eurocent per wooneenheid worden gehanteerd.**

- **Een gunstige omstandigheid voor de beleidsontwikkeling binnen de gemeente is de organisatorische plaats die de archeologische monumentenzorg heeft. Geadviseerd wordt om dit waar mogelijk te versterken in het perspectief van het nieuwe archeologische bestel. De wijze waarop de vergunningen momenteel worden geregistreerd is aan verandering toe. De gemeente is hiertoe in overleg met mogelijke leveranciers van registratiesystemen. Geadviseerd wordt het uiteindelijk te kiezen systeem zodanig in te richten dat het aspect archeologie in het proces wordt opgenomen.**

- **De contacten tussen de gemeente en de aanwezige amateur-archeologen kunnen versterkt worden. De amateur-archeologen beschikken over grote lokale kennis en kunnen hierdoor een belangrijke bijdrage bieden aan de archeologische doelstellingen van de gemeente. Daarnaast kunnen gemeente en amateur-archeologen in gezamenlijkheid werken aan een gedeeld verleden. In het nog op te stellen beleidsplan kan een gericht aantal werkzaamheden worden geformuleerd waarvoor een beroep gedaan zou kunnen worden op de amateur-archeologen.**

- **Het totaal aan cultureel erfgoed (historisch landschap, gebouwde monumenten en archeologische waarden) kan benut worden om de gemeentelijke identiteit te versterken. Hierdoor ontstaat een meerwaarde voor de bewoners en bezoekers van de gemeente. Door het onzichtbare te visualiseren, wordt ook dit erfgoed benut en zal het profijt opleveren. Geadviseerd wordt om een benuttingsplan op te stellen voor de hele gemeente. In dit benuttingsplan kan rekening**

gehouden worden met de mogelijkheid een gemeentelijk depot in te stellen, voorlichting voor scholen te organiseren, brochures en/of publieksboeken over het gemeentelijk verleden van de gemeente Dalfsen uit te geven, het inrichten van een deel van de gemeentelijke website over archeologie enzovoorts.

11 Bronvermelding en literatuur

Bronnen:

- AMK: Archeologische Monumentenkaart, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort
- IKAW: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW), Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort
- ARCHIS II: Nationale database Archis II, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort
- Archeologiebalans 2002, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort

Literatuur:

12 Bijlage 1: het AMZ-proces

Inleiding

Het proces van Archeologische MonumentenZorg (AMZ) in Nederland bestaat uit meerdere stappen en formeel te doorlopen procedures (figuur 1). Het gehele proces is onderverdeeld in twee hoofdstappen te weten de inventarisatie (blauw) en te treffen beheersmaatregelen (geel). Sleutel in het proces is de selectie van de aangetroffen archeologische waarden.

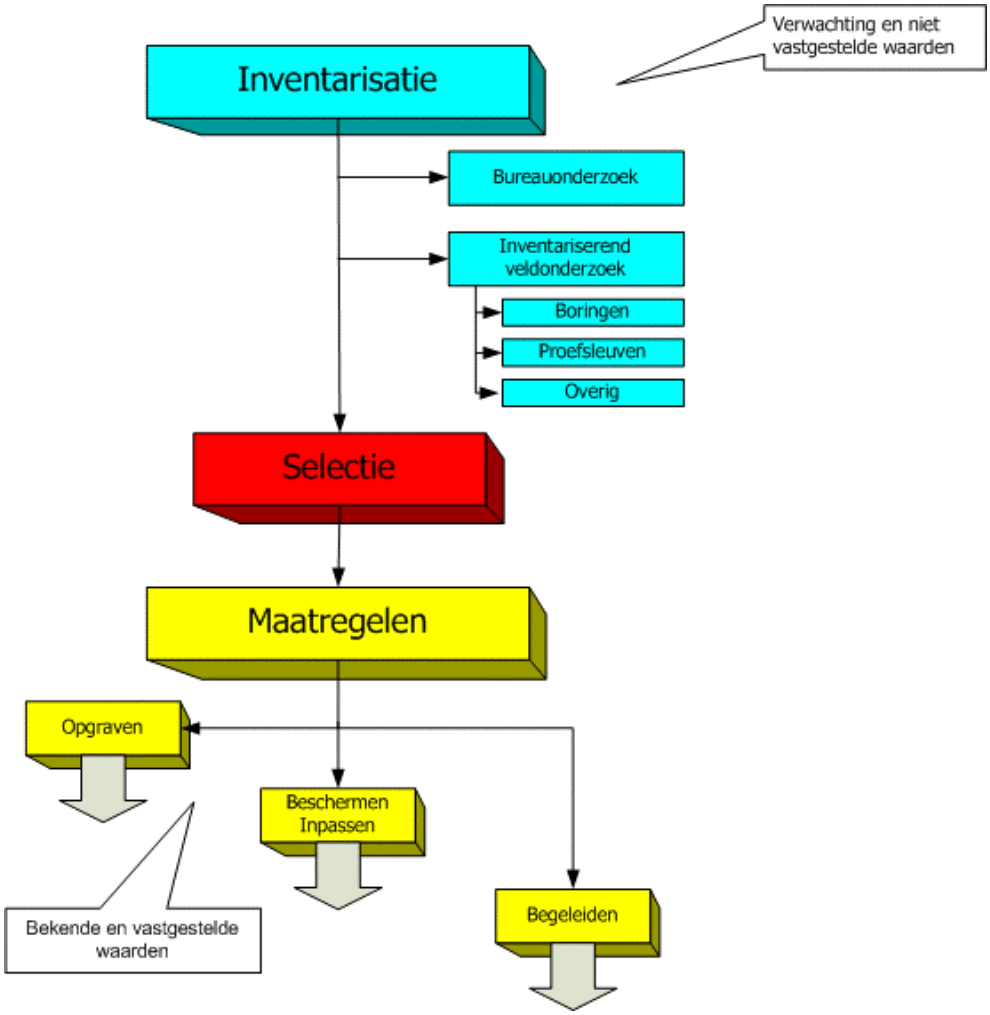

Figuur 1: Stappen van het archeologisch proces

Het gehele proces heeft sterke gelijkenis met het uitvoeringsproces voor de bodemkwaliteit. Kenmerkend voor het archeologisch proces is dat iedere afzonderlijke stap voortbouwt op de resultaten van de vorige.

Inventarisatie

Doorgaans wordt gestart met een *bureauonderzoek*, waarin wordt geïnventariseerd wat er reeds bekend is over het gebied. Op basis van het bureauonderzoek wordt een eerste inschatting gemaakt van de archeologische potentie van het gebied en wordt een verwachtingsmodel opgesteld. Deze inschatting bestaat uit zowel kwantitatieve risico's als kwalitatieve beoordelingen. Deze laatste omvatten te verwachten typen vindplaatsen en een uitsplitsing in 'prospecteerbaar' en 'niet prospecteerbaar' (wel of niet traceerbaar met gegeven opsporingsmethoden).

Op basis van de gebiedsspecifieke verwachtingen wordt de meest efficiënte strategie van verkennend veldonderzoek bepaald. Onder 'efficiënt' wordt hier een optimale verhouding bedoeld tussen de kosten en de resterende risico's (bijvoorbeeld toevalsvondsten tijdens de bouw), alsmede een optimale verhouding tussen de geleverde onderzoeksinspanning en de kwaliteit van de gegenereerde gegevens.

- **Zo zijn dus de resultaten van de bureaustudie bepalend voor het vaststellen van zowel de kostprijs, onderzoeksmethodiek als de duur van de aansluitende fasen en beheersmaatregelen (verkennend veldonderzoek, opgraving, bescherming e.d.).**

Het bureauonderzoek wordt gevolgd door *inventariserend veldonderzoek*, dat in de regel bestaat uit twee stappen: *booronderzoek* en/of *proefsleuvenonderzoek*. Dit wordt in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) ook wel Inventariserend Veldonderzoek (IVO) genoemd. In sommige gevallen kan hieraan een oppervlakte kartering worden toegevoegd. Hierbij worden de percelen (liefst in het voorjaar) belopen waarbij geen feitelijk bodemonderzoek wordt gedaan.

Doel van booronderzoek is vooral eventuele nog onbekende archeologische resten opsporen en begrenzen ('karteren'). Doel van proefsleuvenonderzoek is bepalen in

hoeverre een aangetroffen vindplaats de moeite van verder onderzoek waard is ('waarderen'). Bij de waardering spelen bijvoorbeeld aspecten als gaafheid, conservering en zeldzaamheid een rol. Ook kan er sprake zijn van een waarderend booronderzoek, bijvoorbeeld wanneer het bodemarchief zo diep onder maaiveld ligt dat proefsleuven geen optie zijn.

- **De resultaten van het veldonderzoek bepalen dus zowel de kostprijs, onderzoeksmethodiek als de duur van de daar weer op volgende fasen.**

Selectie

Nadat de inventarisatie heeft plaatsgehad wordt een waardering opgesteld en volgt een selectieadvies volgens de richtlijn in de KNA. Dit advies wordt voorgelegd aan het bevoegde gezag, bijvoorbeeld de provincie[15]. Deze zal het proces en de resultaten toetsen aan het beleid en het streekplan waarvan de archeologie en overige cultuurhistorie (historisch landschap en gebouwde monumenten) een onderdeel zijn. De provincie keurt het *selectieadvies* goed met als resultaat een *selectiebesluit*. Op dat moment is duidelijk wat de contouren zijn van de archeologische waarden die in het bestemmingsplan kunnen worden opgenomen en waarmee in het stedenbouwkundig ontwerp rekening moet worden gehouden.

In sommige provincies wordt voor het opstellen van de cultuurhistorische paragraaf in het bestemmingsplan reeds genoegen genomen met de contouren van de vindplaatsen die uit het booronderzoek naar voren komen. Problematisch daarbij is dat op basis van deze nog niet definitieve aanwijzing grote wijzigingen in de planvorming zouden kunnen plaatsvinden die later mogelijk weer ongedaan moeten worden gemaakt als in een later stadium van inventarisatie blijkt dat de archeologie van meer of mindere waarde is. Wijzigingen in de planvorming zijn altijd van invloed op de hoeveelheid te bouwen kubieke meters en de uiteindelijke exploitatie. Het kan namelijk blijken dat er op sommige plaatsen beter niet gebouwd kan worden vanwege de archeologie.

Beheersmaatregelen

[15] Er bestaat doorgaans veel onduidelijkheid over wie nu feitelijk bevoegd gezag is. In eerste instantie is dat (behalve voor Rijksmonumenten) de gemeente. Echter, indien een gemeente geen eigen archeologiebeleid en kennis heeft, treedt geregeld de provincie op. Echter, dat gebeurt niet in elke provincie.

De laatste fase is de keuze voor een beheersmaatregel (opgraven, ter plaatse behouden of begeleiden van bouwactiviteiten en grondwerk). Nadat de selectie van de contouren met archeologische waarden is vastgesteld, levert het bevoegde gezag een set van eisen die aan de verschillende beheersmaatregelen worden gesteld. Gewoonlijk worden deze door de opdrachtgever/adviseur opgesteld, zodat deze daarin pro-actief optreedt. Vaak zijn ze reeds bijgevoegd in het selectieadvies en dienen dan uitsluitend te worden geaccordeerd.

- **Belangrijk is dat het bevoegd gezag geen uitspraak doet over de keuze van de beheersmaatregel, maar alleen aangeeft wat de eisen zijn aan de beheersmaatregel.**

Uitgangspunt is dat bescherming ter plaatse (behoud in situ) de voorkeur heeft. Indien dat niet mogelijk is zullen de waarden door onderzoek moeten worden veiliggesteld.
Om te komen tot een keuze van een specifieke beheersmaatregel is een veel breder scala aan kennis gevraagd dan alleen archeologische kennis. Voor deze keuze is het noodzakelijk om het stedenbouwkundig ontwerp, het bestemmingsplan, de civieltechnische uitgangspunten, de architectonische invulling en de archeologische en cultuurhistorische waarden over elkaar te leggen en de meest economische oplossing te formuleren. Op basis van deze stapeling wordt een pakket van maatregelen samengesteld. Door bijvoorbeeld anders te funderen of openbare ruimten te verplaatsen of anders in te richten, kunnen delen van vindplaatsen fysiek worden beschermd. Andere delen zullen moeten worden opgegraven, opdat voldoende bouwvolume kan worden gerealiseerd. Een ander deel van de archeologische waarden hoeft mogelijk alleen te worden begeleid. Dit houdt in dat tijdens het bouwrijp maken het grondwerk archeologisch wordt begeleid. Begeleiding is een maatregel die vaak wordt toegepast bij de aanleg van bovengrondse en ondergrondse infrastructuur. Door een gecombineerde afweging ontstaat een gevarieerd pakket aan archeologische maatregelen dat financieel haalbaar moet zijn.

Een punt van aandacht is het gebrek aan normen en interventiewaarden in de archeologie. Er worden geen inhoudelijke eisen gesteld, zoals die er wel zijn voor bijvoorbeeld het milieuonderzoek. Bij het laatste is duidelijk wat en wanneer er moet worden gesaneerd. Bij archeologie ontbreken deze normen volledig. Wat is bijvoorbeeld behoudenswaardig, wat niet? Wat gaan we opgraven, hoe, en wat

niet? Welke eisen stellen we aan de opgraving en uitwerking? Welke eisen stellen we aan bescherming? Wat moet worden uitgewerkt en gerapporteerd en wat niet?

13 Bijlage 2: Toelichting op het rekenmodel

13.1 INLEIDING

Het rekenschema dat in deze startnotitie wordt gehanteerd is complex van aard. In de startnotitie zijn globale bedragen voor de gemeente doorgerekend; het uitvoeren van meer precieze berekeningen kan pas gedaan worden als de gemeente een aantal beleidskeuzes heeft gemaakt. Dergelijke berekeningen vormen onderdeel van een volledig beleid. In onderstaande toelichting wordt nader ingegaan op de werking van het schema. Iedere keuze zorgt voor een afname van de hoeveelheid archeologie.
In het algemeen kunnen de volgende globale afnamepercentages worden aangehouden:

Norm 1. Ruimtebeslag op de plankaart: -30/45%
Norm 2. Toegestane verstoring van het bodemarchief: -97%--10%
Norm 3. Inhoudelijke archeologische selectie (fysieke) kwaliteit op behoudenswaardigheid: -25%
Norm 4. Inhoudelijke archeologische selectie op basis van eigen gemeentelijke agenda: max 40%
Norm 5: Oppervlakteverdeling in opgraven, inpassen of begeleiden in % van de beheersmaatregelen

Buitengebied verhouding: 25 %-opgraven, 50 %-inpassen, 25% begeleiden
Binnenstedelijke verhouding: 45 % opgraven-10 % inpassen-45% begeleiden

Norm 6. Archeologische eisen aan de maatregelen.

13.2 STAP 1) BEPALEN VAN DE OPPERVLAKTE VAN DE BODEMVERSTORING PER JAAR

In het nieuwe archeologische bestel krijgt de gemeente twee operationele taken:

- gebieden en terreinen met een archeologische betekenis opnemen in de bestemmingsplannen en de vrijstellingsbesluiten; en
- aan sloop-, bouw- en aanlegvergunningen in de aangewezen gebieden en terreinen archeologische verplichtingen verbinden.

In het model wordt eerst de bodemverstoring berekend omdat alleen in dat geval archeologische inventarisatie en maatregelen noodzakelijk zijn. Op twee plaatsen in het RO-proces bestaat de kans op bodemverstoring die door de gemeente wordt gecoördineerd.

1. Vanuit het vergunningentraject. Het betreft vergunningverlening die verstoring van het bodemarchief tot gevolg heeft *binnen* de bestaande planuitgangspunten. In dit geval zijn de archeologische waarden niet geinventariseerd en dus nog niet opgenomen in het bestemmingsplan.
2. Vanuit het ruimtelijke ordeningstraject; Dit betreft de ontwikkeling van gebieden door middel van een *wijziging* van de bestemming, gestimuleerd door een grondexploitatiegedachte.

Een ontheffing ex. Art 19 kan in beide categorieen vallen.

Beide trajecten (1 en 2) zijn weliswaar aan elkaar gerelateerd, maar verschillen dusdanig in doel, schaal, moment en betaler, dat ze in het rekenmodel gescheiden zijn berekend. De totale te verwachten verstoring van 1 is te baseren op het aantal afgegeven bouw- en aanleg vergunningen op jaarbasis en de verstoring door 2 aan de hand van de cijfers van de jaarlijkse gemeentelijke grondexploitatie.
Beide gegevens tezamen vormen de *inputvariabele 1* voor het kostenberekeningsmodel.

13.3 STAP 2) VASTSTELLEN VAN DE UITGANGSHOEVEELHEID ARCHEOLOGISCH BODEMARCHIEF

De oppervlakte van de verstoring wordt gekoppeld aan het op dit moment bekende archeologisch bodemarchief van Dalfsen. Dit is te herleiden van de archeologische waardenkaart en het bijbehorende archeologische verwachtingsmodel. Dit gegeven is de *inputvariabele 2* voor het kostenberekeningsmodel.

13.4 STAP 3) WAARDERING, SELECTIE EN BEPALEN VAN DE ZWAARTE VAN DE MAATREGELEN

Hoewel vooraf keuzes worden gemaakt over wat belangrijk is en wat niet, gaat niets ongezien verloren. Tenzij echt vooraf strategisch bepaald, wordt het inventarisatietraject dus altijd doorlopen. De vraag is hoeveel van het archeologisch bodemarchief in het model resteert na inventariserend veldonderzoek en selectie en welke maatregelen vereist zijn. Dit is sterk afhankelijk van de beleidskeuzes die door het gemeentebestuur worden gemaakt.
Die keuzes hebben betrekking op twee typen normen:

- Kwantitatieve normen die grenzen stellen aan wat als een bedreigende ingreep moet worden beschouwd (bijvoorbeeld de minimale grootte of diepte van een ingreep waaraan voorschriften worden gekoppeld).
- Kwalitatieve normen die grenzen stellen aan wat als archeologisch belangrijk moet worden beschouwd (bijvoorbeeld of alle archeologische perioden of thema's van belang zijn of dat hierbinnen een keuze wordt gemaakt).

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de milieuwetgeving biedt de wetgever de gemeente de vrijheid deze beleidskaders voor de archeologie zelf te ontwikkelen en politiek vast te stellen. Uiteraard moeten normen worden afgestemd met de keuzes die provincie en rijk hebben gemaakt, omdat ook deze overheden een rol spelen bij de toetsing van de bestemmingsplannen of vrijstellingen in het RO traject.
De mate waarin de normen worden toegepast zijn de *inputvariabele 4* in het model.

- Norm 1. Ruimtebeslag op de plankaart
  - Deze terreinen worden aangegeven op de Beleidskaart.
- Norm 2. Toegestane verstoring van het bodemarchief

De volgende normen worden gehanteerd in onderzoeksgebieden:

- er is geen vergunning nodig voor onderzoeksgebieden kleiner dan 2500 m^2 in het buitengebied, en voor onderzoeksgebieden kleiner dan 250 m^2 in de bebouwde kom.
- er is geen vergunning nodig voor ingrepen ondieper dan 40 cm.

- voor AMK-terreinen of gemeentelijke monumenten zijn deze normen niet van toepassing.
- Deze getallen zijn gebaseerd op nauwkeurig bijgehouden oppervlakten van vergunningaanvragen uit een aantal gemeenten, zoals Cuijk, Houten, Rheden, Maastricht, Westland, Enschede, Schouwen-Duiveland en Hardenberg.
- Het spreekt voor zich dat de aantallen vergunningen niet rechtstreeks samenhangen met het totale oppervlak van de bodemverstoring. De vergunningen boven de norm hebben immers een groot oppervlak.

- Norm 3. Inhoudelijke archeologische selectie (fysieke) kwaliteit op behoudenswaardigheid
  - De door ons gehanteerde norm is gebaseerd op ervaringen in andere gemeenten waar wij beleid maken.
- Norm 4. Inhoudelijke archeologische selectie op basis van eigen gemeentelijke agenda
  - Deze gemeentelijke agenda moet nog worden opgesteld; wij zijn hierbij ook uitgegaan van de ervaringen in de gemeenten waar wij beleid maken.
- Norm 5: Oppervlakteverdeling in opgraven, inpassen of begeleiden in % van de beheersmaatregelen.
  - De gehanteerde verdeling is gebaseerd op ervaring met een groot aantal plangebieden in Nederland. Ondanks dat het streven zou moeten zijn om 100% te behouden is het realistischer een iets andere verdeling in het model toe te passen.
- Norm 6. Archeologische eisen aan de maatregelen
  - Deze inhoudelijke norm is nog niet verder uitgewerkt en zal tot uitdrukking komen in de vraagstellingen die voortkomen uit het inhoudelijke selectiekader en opgenomen zijn in individuele programma's van eisen die immers zijn toegespitst op de inhoudelijke kanten van het onderzoek aan specifieke vindplaatsen. Wel is in het rekenmodel rekening gehouden met een hoger bedrag per m^2 voor de binnenstedelijke archeologie ten opzichte van de buitengebieden.

13.5 STAP 4) DE *OUTPUT* VAN HET MODEL: BEPALEN VAN DE BESTUURSLASTEN EN DE UITVOERINGSLASTEN.

De maatregelen worden in stap 4 gekoppeld aan de benodigde ambtelijke activiteiten, de doorlooptijden en kostprijzen van opgraven, behoud of begeleiding of beleidswerkzaamheden. De ambtelijke en archeologische kostprijzen zijn de vierde inputvariabele in het model. Hieruit resulteert een kostenpost bestuurslasten en uitvoeringslasten. Deze lasten kunnen volgens beleidsmatige keuzes worden onderverdeeld naar financiële kostendragers, te weten private ontwikkelaars, de gemeente, en de burgers. De bestuurlijke kosten zijn eenmalig of jaarlijks terugkerend en onderverdeeld in de volgende hoofdposten:

- Beleidsontwikkeling en -implementatie
- Handhaving; Plantoetsing, vergunningverlening, vrijstelling en handhaving
- Benuttingskosten; Ontwerp, Presentatie, Depot- en Museum en vrijwilligersorganisaties
- Risicoposten; Planschade, Juridische kosten

Aannames doorlooptijden bestuurlijke afhandeling	Buitengebied en bebouwde kom	
planologische A-toets bij vergunningen	1	uur
karterend veldonderzoek	4	uur
waarderend veldonderzoek	12	uur
advies omtrent de behoudenswaardigheid	4	uur
selectieadvies op de locale onderzoeksagenda	4	uur
maatregelenkeuze	4	uur
opgraving	40	uur
fysieke bescherming	40	uur
archeologische bouwbegeleiding	30	uur
ambtelijk uurtarief	€ 60,00	

Kengetallen vergunningverlening en handhaving

De uitvoeringskosten zijn als volgt onderverdeeld:

- Uitvoering van de inventarisatie en de maatregelen vanwege nieuwe exploitatie door de gemeente binnen de BGE en door private partijen.
- Uitvoering van de inventarisatie en maatregelen als gevolg van het verlenen van een vergunning binnen een bestemmingsplan dat daarin voorziet. Hieronder vallen ook de gemeentelijke projecten ten behoeve van de inrichting en het onderhoud en beheer van de openbare ruimte.
- Uitvoering van maatregelen als gevolg van het aantreffen van toevalsvondsten.

Financiële kengetallen archeologie	Kosten buitengebied		Kosten bebouwde kom
karterend veldonderzoek	€ 0,10	m²	€ 0,10
waarderend veldonderzoek	€ 20,00	m²	€ 30,00
opgraven	€ 30,00	m²	€ 40,00
inpassen	€ 1,50	m²	€ 2,00
meter begeleiden	€ 0,50	m²	€ 0,50
% van de kosten voor fysieke bescherming	5%	m²	5%

Financiële kengetallen uitvoerend onderzoek

13.6 THEORETISCHE SCENARIO'S

Bovenbeschreven inputvariabelen, aannames, en beleidsuitgangspunten zijn in het model verwerkt. Het model werkt als een trechter. Door het toepassen van de variabelen wordt het aantal vergunningen kleiner en neemt het archeologisch ruimtebeslag af. Het oppervlak wordt omgezet in een prijs door de oppervlakte te koppelen aan kostprijzen in m^2.
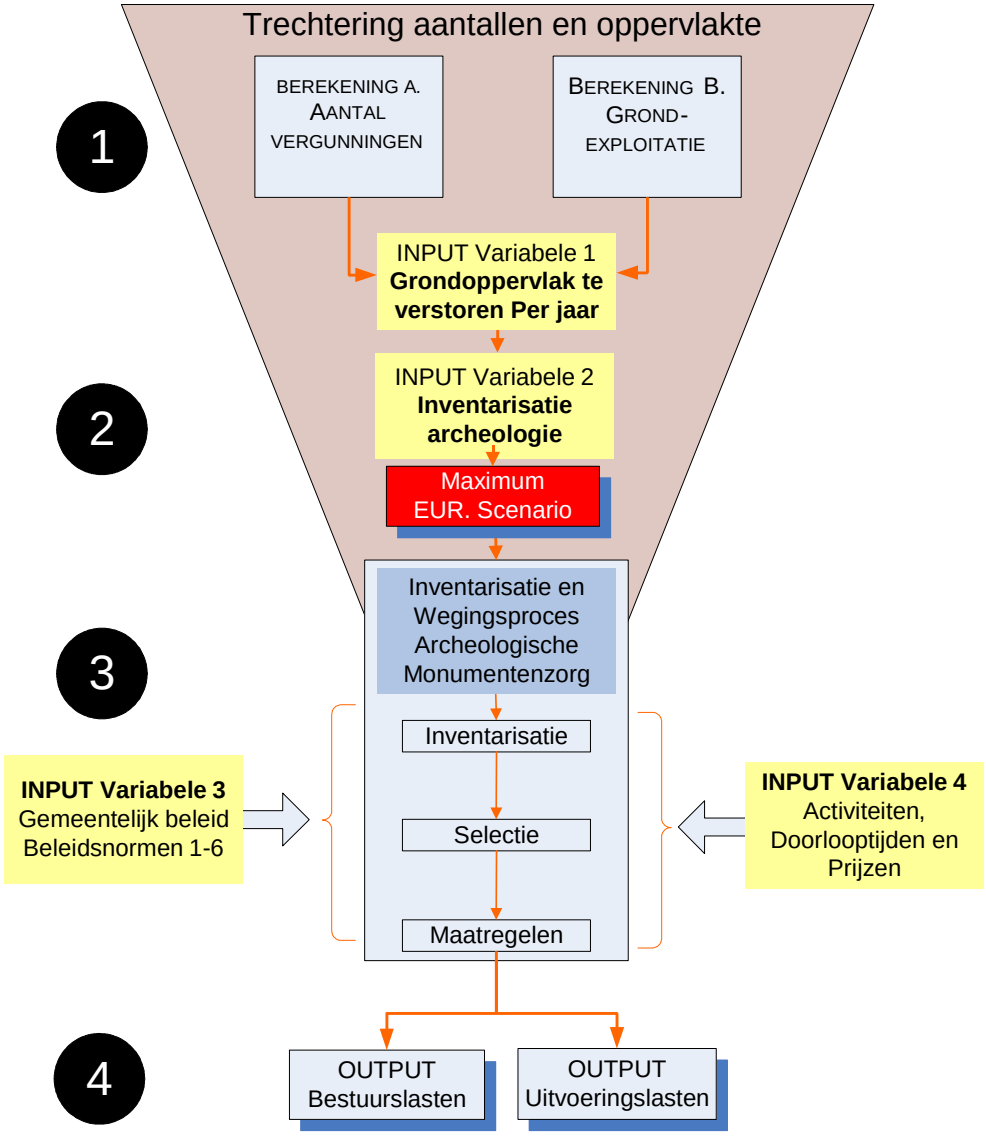
MODEL
KOSTENBEREKENING
ARCHEOLOGIE